

pro aliis eo ipso tempore quo ipse detinetur in carcere ad persolvenda debita contracta ob offensas Regi illatas. Postremo Ecclesia nunquam conluevit preces suas dirigere ad animas purgatorii, ut pro nobis orent; quod argumento est, ipsam sentire prelatas animas pro nobis orare non posse.

VI. Ad obiecta aduersariorum facilis est responsio. Primum est. In veteri testamento referunt patres orasse pro vis, dum extabant in limbo. Ut clarior evadat responsio, observandum, aliud esse quod animæ defunctorum orant pro populo universo, & in communi, ex nocturna, antequam decederent, habita; & aliud longe diversum, eas orare ut a viventibus interpellatas pro hoc vel illo. Primum non negatur. Sic Moyses, Ieremias, alique patres pro populo orarunt vi nocturne quam habuerunt, dum in vivis erant. Ad secundum, idem dicendum de divite orante in inferno pro fratribus suis: istius tamen oratio vera non fuit; sed naturalis quedam, & violenta exclamatio. Nec enim damnati velle bonum possunt vel fratribus, ut cuiquam. Ad tertium dicimus, vetum esse nos orare pro Episcopis, & Pontificibus: quia licet inferiores simus ratione dignitatis, & gradus, sumus tamen viatores, & in statu orandi. At animæ purgatorii non sunt in statu orandi, ut dictum est, quatenus a nobis interpellate, quia nequeunt nostras agnoscere supplicationes. Cogitatur quæ avertit D. Thomas, non seorsim accipiende sunt, sed coniunctim, simulque unitæ. Quare unica fere ratio cur animæ purgatorii non orent pro viventibus, sigillatim est, quia eas latent istorum supplicationes, & egestates. Hæc tamen adeo luceleata non sunt, ut probabilitatem adverte sententie negemus: potissimum quod D. Thomas, ut optime advertit Sylvius, non ex iustitio rem hanc discussit. Porro licet animæ prelatæ non orent pro aliis ob rationem allatam; certum tamen nobis videtur quod orent pro seipsis: quoniam potissima, & fere uni-

ca ratio cur pro nobis non orare diximus, est, quod ignorent supplicationes nostras. At eas minime latent proprie calamitates; argue adeo divinam clementiam exorare valent. Et quamquam in carcere sint ad solvendum debitum, nil obstat quin ad divinam se recipere clementiam valeant. Hanc opinionem defendunt Ioannes a S. Thoma, Torre, Layman, Salmanticenses, Palaus, & alii.

VII. Angelos, Sanctosque in celo regnantes orare posse pro nobis viatoribus, & quod re ipsa orent, non modo generatim, sed sigillatim, etiam certum est, & ex iis quæ dicta sunt, constat. Orant autem & petendo quæ nobis profutura vident, & nostras preces Deo offerendo. Nec obstat quod beati sciunt quæ Deus facturus est, & an exaudiri sit preces hominum; atque adeo superfluum fore eorum intercessionem. Quoniam non est exploratum, perspecta omnia esse beatis quæ aliorum statum minime pertinent. Quæ de re consule D. Thomam I. Part. quest. cxlii. art. 8. Caietanum 2. 2. quest. lxxxviii. art. 4. & III. Part. quest. x. art. 2. Quando agnoscitur quæ Deus concessurus, aut negaturus petentibus est, tum simplici affectu, & conditionato Deum orant, quemadmodum oravit Christus, ut liber a morte crucis evaderet. Quod damnati non orant oratione vera; quæ ex fide, & pia affectione proficitur, iam diximus supra, ubi indicatum est, damnatos interdum quedam a Deo petere, ut petierant sibi tribulationem, quæ petitiones haud sunt orationes dicende.

VIII. Omnes denique viatores, sive iusti, sive peccatores, orare valent. Istorum orationes semper a Deo exaudiuntur, nisi vel ras quæ petitur, incongrua sit, minime expediens divinæ gloriæ; vel orans obicem ponat, deficiatque aut in fide, aut in perseverantia. Ne multa. Si oratio quatuor assignatis conditionibus ornata sit, semper impetrat quod petit.

DISSERTATIO II.

DE

HORIS CANONICIS.

CAPUT I.

Propositiones damnatæ reconfentur.

IN die Palmorum recitans officium paschale satisfaci præcepto. Alexander VII. prop. 34. Unico officio potest quis satisfacere dupli præcepto pro die presenti, & crastino. Idem prop. 35.

Restitutio a Pio V. imposta Beneficiariis non vacatibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis, eo quod sit pana. 20.

Fluens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfaci suæ obligationi, si officium per alium recitet. 21.

Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque elemosynas quas ante Beneficiarius de fructibus suis beneficij fecerit. 33.

Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur: quia pars maior trahit ad se minorem. 54. Innocentius XI.

PROPOSITIONES LXXV.

P. Thomas Tamburinus Lib. I. in Decalog. cap. vii. §. 7. verò. Beneficiarius num. 1. & 2. Dicemus infra Lib. II. Beneficiarium tenere beneficium possidentem non obligari ex probabilis sententia ad horas canonicas persolvendas. Quid ergo erit, si quando, omnibus expensis, ambigatur utrum beneficium sit tenue nec ne? Resp. Puto probabilis cum Valquez obligari, & irem probabilis non obligari cum Caramuel. Quare alteram ex his sententiis, quam tibi libet, amplecti licet.

Idem Tamburinus Lib. II. meth. celebr. Miss. cap. vi. num. 5. Itaque qui dum Missam ex præcepto audit, vel officium divinum persolvit, questionem philosophicam secum mente voluntarie obvolveret, vel sua negotia cogitaret, modo externam attentionem haberet, quia scilicet non poneret distractiones externas eius generis quas diximus num. 1. ex probabilis dicta opinionone præceptum satis adimpleret. P. Gregorius Gobat tract. v. n. 821. Pro-

babilius multo est essentiam orationis consistere cum perpetuis distractionibus, seu evagationibus mentis. Ita Cardinalis de Lugo ex instituto. Tamburinus Lib. IV. in Decal. cap. II. §. 1.

Ioannes Caramuel in Theologia fundamentalis n. 442. Homo sum, temetipso fragillior, præditus acri, & igneo ingenio. Uno momento celos verso, altero ad subterranea descendendo. Nulla in Oratorio movetur musica quæ mihi non sit impedimento. Attendere lectioni desidero, & quod possum attendo; sed distractiones non evito. Involuntarias milites, interdum etiam voluntarias; & nihilominus nullo cruciori serupulo, nullo dubio angor: quia prudenter suppono, me ad actionem internam non teneri: eam habere bonum esse, & ea carere nequidem esse levem culpam: me ad lectiorem tantum, & attentionem externam obligari: me legitime totum quod Rubrica iubent, ita certo scio, ut postum iurare: ergo me ne venialiter quidem peccavisse in hac materia certo scio, & ita certo, ut possim iurare.

Leander de sanctissimo Sacramento tract. viii. disp. vi. quest. xxxviii. Respondeo secundum etiam probabilis, quod est. Concionator quotidianus, qui solum voluntarie, aut etiam ex mercede concionatur quotidie in Quadragesima, excusetur ab horis quotidianis dicendis, si commode illas recitare non possit. Et certe, si hæc nostra sententia non esset probabilis, & in praxi tuta, vix prædicatoribus quadragesimalibus, vix milites illis. Vide infra cap. xi. §. 3.

Idem Leander tract. viii. disp. vi. quest. xlv. Optime potest quis se exercere, & occupare in contemplatione divinorum, etiam si ex illa ita in extasim rapiatur ut postea minime recitare queat, vel quia raptus est per totum diem, vel quia ex illo manet ita fatigatus, ac defessus, quod facile non valeat.

Gobat tract. v. disp. xi. m. m. 842. Probabilis est non teneri ad ullam restitutionem qui cum voluntariis, & perpetuis distractionibus recitavit horas omnes.

CA.

CAPUT II.

De horarum canonicarum, seu officii divini, nomine, numero, & definitione.

I. Expositis iis quae orationem universae, & generatim acceptam spectant, ordinis ratio postulat ut sigillatim de iis orationis partibus quae horae canonicae nuncupantur, sermonem instituamus. Et ut ab earum nomine aulpicemur, *hora* nuncupantur, non ab orando, ut quidam putarunt, sed quod constituitur, definiturque ab Ecclesia dei, nobisque horis celebratur. *Canonicae* dicuntur, seu regulares. *Divinum officium* etiam *hora* ite dicuntur, quoniam in iis continentur ea quae facere erga Deum debemus, sicutque ea divinis litteris partim accepta. Dicuntur etiam officium ecclesiasticum, seu penitus quod vi precepti Ecclesiae Clerici solvere Deo debent.

II. Quasi. *I. Quot sint hora canonicae?* Resp. D. Antoninus, Archidiaconus, Francolinus, Rodriguez, pluresque alii, octo eas esse contendunt, videlicet matutinas vigiliis, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completas. Illius partitionis haec produnt rationem, quod matutinae preces, & Laudes duas distinctas horas constituunt. Siquidem utraque pars propriis hymnis patet, & ius initus, utraque peculiaribus versiculis inchoatur: *Domine labia mea aperies: Deus in adiutorium meum intende: quemadmodum* reliqua horae. Denique olim divinum recitabantur, & hodieum in nocte sanctissimi Natalis separantur Laudes a Matutinis.

III. Communissima sententia in praesens esse, septem tantum esse canonicas horas. Audiendus est Turrecremata, qui tract. lxxxiii. in Regulam S. Benedicti, & in cap. Presbyteri diff. xxi. quae. i. concl. 2. scribit. *1.* Olim in multis provinciarum Ecclesiis nocturnas vigiliis divitas fuisse, & sanctas *2.* a matutinis laudibus, & a Monachorum *3.* Conventibus plane secerni, & distingi, *4.* & per orationes distinctas terminari solitas esse, & tunc temporis octo horae verissime numerabantur. At vero nostris temporibus illa receptum est ut matutinae laudes simul cum nocturnis vigiliis decantentur, ac praeinde septem tantummodo horae supputantur. Scribit enim Amalaris in prologo de ordinatione Antiphonarii, se Romae magistros interrogasse, & praesertim Theodorum Archidiaconum sanctae Romanae Ec-

clesiae, an inter nocturnum officium, & matutinum, idest Laudes, aliquid interstitium esse deberet, & responsum accepisse, nullum, sed continuo inchoandas laudes per vericulum, *Deus in adiutorium meum intende.* Hanc sententiam defendunt omnes quos videre licuit, Theologi moderni. Ioannes Azorius Tom. II. lib. x. cap. i. plurimum tum Canonistas, tum Theologos allegat.

IV. Quae. *II. Cur septenarius numerus hae canonicae conclusionis?* Resp. P. Azorius rationes, seu congruentias asserit loc. cit. istius muneris. Quoniam prima est quod David Propheta septem designat tempora, quibus laudes Deo perolvebat ipse: *Septem in die laudem dixit tibi.* Psal. cxviii. Altera est quod septem donis Spiritus sancti, & septem petitionibus orationis divinitus respondeant horae istae. Item septem sunt relictae gentes a Iudaeis debellandae, ut promissam illis terram possiderent. Septem sunt peccata mortalia, septem daemonia, & septem nequitiae, pluresque aliae figurae in Scripturis occurrunt, et septem tubae, quarum sonitu Iericoannae arx corruit; septem candelabra Ecclesiae, quae adumbrant septem horas canonicas. Accedit denique quod septem diebus moltus est Deus prodigiosum istud mundi aedificum, & maximum nostrae redemptionis opus praesatis horis peractum fuisse videtur. Media quippe nocte a mortuis Christus surrexit, ut Graeci Patres sentiunt, vel sub auroram, ut arbitrantur Latini: Mediam circiter noctem nam ex Virgine est. Hora matutina Concilium Pharazarum, & Pontificum est initium de Christo perdendo. Hora prima ductus est ad Pilatum, & hinc ad Herodem, & rursus ad Pilatum. Hora tertia iudaei populi voces retonarunt: *Crucifige, crucifige eum:* flagellis fuit caesus, & spinea redimitus corona. Hora sexta cruci suspensus, & hora nona spiritum emisit, ad inferos descendit, Satanae regnum delevit. Hora vespertina depositus patibulo fuit, cum discipulis cenavit, Eucharistiae sacramentum instituit. Hora completorii oratione in horto peracta a Iudaeis captus ad Annam, & Caiphan ductus, variis passus est ludibria. Recensitis horis, licet non praefato ordine servato, peracta fuisse redemptionis nostrae mysteria, ex sacra colligitur Historia. Quare Glossa in cap. i. de celebrat. Miss. ut hac nobis prodant mysteria sequentibus adiciit.

Hae sunt septenas propter quae psallimus hinc Matutina ligat Christum, qui crimina purgat: Prima replet spiritus: causam dat horis moris: Sexta

Sexta Cruci melis: latus eius Nona biperit: Vesperae deponit: tuncque Completa exponit.

V. Quae. *III. Quoniam se horarum canonicarum, seu officii divini definitio?* Resp. Hanc tradit Cardinalis Bellarminus Lib. I. de bono oper. cap. x. *Divinum officium esse certam publicae laudandi, praecandique Deum, mente simul, & voce, auctoritate Praesulum Ecclesiae instituta.* Dicitur certa ratio, quia non quilibet suis Deo oblata nomen obtinet officii divini, sed tantum ea quae sit forma servata, & praescripta ab Ecclesia, constatque psalmis, hymnis, & precibus. Additur publice, quoniam divinum officium persolvitur publico nomine totius Ecclesiae in bonum commune a populo ministris. Dicitur laudandi, praecandique, ut distinguatur Ecclesia triumphans, quae, cum post univernale iudicium in omnibus suis membris triumphabit, solas laudes Deo persolvat: nunc vero Ecclesia, aliquid militat, & bellum agit, laudibus precibus, & supplicationibus adiungit. *To Deum additum in finitione significat quod soli Deo divinum officium persolvitur.* Nec refert quod aliud sit officium de Sanctis, aliud de tempore, aliud mortuorum. Quoniam in omni officio Deus laudatur sive in Sanctis suis, sive in semetipso; & dum mortuus refrigerium porrigitur, a Deo impetratur, psalmi, hymni, collectae in Deum recte dirigitur. Additur mente simul, & voce: quoniam sic praecipit Ecclesia: idcirco additur ultima articula auctoritate Praesulum Ecclesiae instituta. Quod praecipit, recitandi nempe officium iuxta formulam institutam, ab Ecclesia latum est in pluribus Conciliis, ut in Millevitano cap. xii. in Tolitano IV. cap. ii. & a Gregorio VII. in Concilio generali numerus psalmorum, & electionum praescriptis est, ut habetur in can. in Die de consec. dist. v.

IV. Quae. *IV. Quando primum canonice hora instituta fuerunt?* Resp. Polidorus Virgilius Lib. de rerum inventione primam horarum canonicarum institutionem refert in Pelagium I. aut in Pelagium II. In huius rei confirmationem adducit cap. Eleutherius dist. ix. quod decretum Pelagii esse dicitur. Alii Damaso, alii Gregorio I. praesertim institutionem tribuunt. Ioannes Azorius, qui rem hanc emittit dilipet, vetustiora esse horarum horarum originem contendit Lib. X. cap. x. quae. vi. Auctor constitutionum apostolicarum sub nomine Clementis vulgatarum Lib. VIII. docet, Clericos stans diei, nobisque laudes, consuevisse psalmos, hymnos,

aliaque preces Deo fundere iis verbis. *Precationibus factis mane, tertia hora, sexta, & nona: & vespere usque ad galli cantum.* Basilius quoque in Kegalis concilio disputata interrog. 37. & sermone 1. de Institutione Monachi ubi explicat illud Apostoli, *Sine intermissione orantes, & illud, Nocte, & die laborantes, memorat multitudinem horarum, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperam, Completam, & mediam noctem.* Cyprianus in expolitione orationis dominicae idem docet. Hieronymus epist. ad Eulochium, *Horam Tertiam, inquit, Sextam, Nonam, Diluculum quoque, & Vesperas nemo est qui nesciat.* Epistola de obitu Paulae haec scribit: *Mane, hora Tertia, Sexta, Nona, Vespere, noctis medio per ordinem Psalterium cantabat.* Ioannes Chryostomus hom. xxxix. ad populum Antiochenum Monachorum mores detribens refert: *Ante lucem, cum gallus vocem dederit, omnes statim cum reverentia sensum adponentes exurgunt, excitant eos Psalterio, & confituntur, sanctum consistunt choram, & statim manus extendentes sacros hymnos decantant.... Tertiam, Sextam, Nonam, & Vesperas orationes celebrant, & in quatuor partibus diem disperiti, duas singulas partes implentur psalmis, & hymnis Deum venerantur.* Extant adhuc hymni ab ipso Ambrosio compositi pro singulis fere horis precibus. Legit eum Lib. VII. in Lucam. Hilarius in Psal. cxviii. Cassianus Lib. II. & III. de instit. Monachi. septem horas Deum praecandi recenit. Si plura cupis, lege laudatum Azorium. Ex quibus colligitur, perpetuam esse in Ecclesia consuetudinem septem horarum canonicarum, ut videre est in Martyrologio Adonis v. idus Ianuarii, & x. Kalendas Augusti in vita S. Apollinaris, in Symonem Lib. VI. hist. cap. xxxiii. & xxxiv. in Socrate Lib. II. hist. cap. viii. in Theodoro Lib. II. cap. xliii. Et, ut advertit Azorius, fortasse Pelagius I. aut II. lege praecipit quod antea solo vii peragebatur. Posteriorum temporum Scriptores crebrius harum horarum meminerunt. In Concilio Chalonenfensi II. sub Carolo Magno celebrato can. lxx. in Aquilgranensi sub Ludovico Pio cap. cxxvi. & seq. & in Agacens. ut habetur can. Presbyteri de Celebrat. Miss. Clerici ad horas canonicas persolvendas lege urgentur. Qua de re lege Hieronymus, Alcuinum, Amalarium, Rabanum, Rupertum, & Hugonem a S. Victore. Igitur, substantiam species officii divini, origo illius apostolica dici potest. Legitur quippe Ag. III.

patris, & Ioannis ascendebant in templum ad horam orationis suam. Si modum, formamque consideres, initiatio ecclesiastica est.

VII. Quæst. V. *Quænam sunt partes maiores, minoresque officii divini? & quo tempore olim celebrata fuerunt?* Resp. Maiores partes sunt Nocturni, Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona, & Vespere, Completorium. Minores sunt psalmi, hymni, lectioes, cantica, antiphonæ, responsoria, versus, capitula, collectæ. Ad tempus quod attinet horarum, animadvertendum cum Bellarmino Lib. 1. de bonis operibus cap. xi. quod olim apud Iudeos celebratur tempus in duodecim horas nocturnas, totidemque diurnas: ex quo conlegebatur, in hinc longiores fuisse nocturnas diurnas, & æquate diurnas longiores nocturnas iuxta nocturnum, diurnamque brevitate, aut longitudinem, quem horarum morem obtinuisse tempore Christi Dominus colligitur ex illis verbis Ioan. xi. *Noctem duodecim fuit hora diei?* Animadvertendum quod duodecim horas nocturnas in quatuor tributas fuisse partes, seu vigiliis: quarum prima incipiebat ab octavo solis, & desinebat hora tertia noctis: secunda ab hora tertia initium ducebat, & terminabatur in sextam horam: tertia ducebat a sexta in nonam: quarta tandem, quæ proprie dicebatur vigilia matutina, a nona hora incipiebat, & terminabatur in duodecimam. Harum vigiliarum meminerunt Evangelistæ. Marc. xiii. *Vigilate ergo: ne scitis enim quando dominus veniat, sero, an nocte nocte, an galli cantu, an mane.* Lucæ. xvi. *mediam noctem, & gallicæ cantum sic exprimit. Si generis in secunda vigilia, & si in tertia vigilia veniat.* Et illud mane, quod est in textu Marci, idem Marcus cap. vi. exprimit dicens: *Quartam vigiliam noctis.* Quarum vigiliarum mentio habetur in veteri testamento pluribus in locis. *Thren. ii. Iudæ. vi. Exod. xiv. & apud Hieronymum in caput xiv. Math.* Quatuor vigiliis nocturnis correspondent quatuor diei horæ, nempe tertia, sexta, nona, & vespertina, quibus celebrata negotia peragi solent: qua de re plura Tertullianus Lib. de ieiunio.

VIII. Quibus positis, facilior est variorum consuetudinum plurium Ecclesiarum explicatio. Alicubi apud veteres tres nocturni tribus distinctis horis, seu tribus vigiliis nocturnis, celebrabantur, ut refert Hieronymus epist. de custodia virginum ad Eulochium: & D. Thomas lect. vi. in cap. xiv. I. ad Corinth. *Antiquitus enim dicebantur nocturna divisa*

secundum tres vigiliis noctis: nunc vero dicuntur simul. Alii tres nocturni simul recitabantur media nocte, iuxta illud Psal. cxviii. *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* Hoc tempus, inquit Bellarminus, populum Patres præscribunt, Athanasius Lib. de virginitate, Basilus in questionibus suis explicatis quest. xxvii. Hieronymus de obitu Paula. Observat Thomas Valdensis, inquit Bellarminus, quod tamen nunc nulla Ecclesia dividat tres nocturnos in singulas vigiliis: tamen aliqua Monasteria celebrant officium nocturnum prima vigilia, alia secunda, alia tertia, alia quarta vigilia: atque adeo singulis nocturnis vigiliis laudes Deo perfoluntur. Addit Bellarminus quod laudes matutinas, quibus iuxta Breviarii Romani formam nocturni iunguntur, debeant recitari ab initio crepusculi matutini usque ad ortum solis: quod confirmat ex ipso nomine matutini, & ex hymnis, in quibus avore mentio fit. Quæ de causa in nocte Natalis Domini laudes a nocturnis separantur, & post celebratam Missam perfolvuntur. Ex quo inferri, minus absurdum esse Laudes a nocturnis separare, quam Laudes ante mediam noctem perfolvere. Nec officii celebratio divini officii triduo ante Pascha sub occasum solis: quia fit ad representandum maximum illius misterium quo sol iusticie Christus Dominus occidit: idemque manifestat candelarum extinctio. De his mysteriis consulte Amalarium Lib. IV. de Offic. eccl. cap. xxi. & xxii. Rupertum de Offic. divini. cap. xxv. & seq. & Ioannem Azorium, qui Lib. X. cap. 11. fuit hanc materiam explicat.

IX. Quæst. VI. *Est ne peccatum separare Matutinum a Laudibus? Resp.* Probabilior mihi sententia est quæ defendit licitam esse eiusmodi separationem, nulla etiam occurrente causa. Quam sententiam propugnat Suarez Lib. IV. de orat. vocal. cap. vi. num. 9. Bonacina disp. 1. quest. 1. puncti 3. num. 6. Sanchez Lib. VII. Consl. cap. 111. dub. 30. Filliucius tract. xxlii. Leander tract. xvii. disp. 1. quest. vi. Navarri de orat. cap. 111. numer. 28. Ratio est, quia ex primæ institutione temper licuit: nullaque ratio occurrat cur id nunc non liceat, potissimum extra chorum. Addeceri satis, meliusque illos se gerere qui privatim horas celebrant, si sub initium noctis, seu ad vespertinam, nocturnas horas celebrarent, dimitterentque laudum recitationem ad diluculum sequentes auroræ, ut hymni opportuno tempore iuxta eorum sensus recitarentur. Methodus servanda in eius-

modi

modi separatione est quod sub finem nocturnorum recitari collecta illius diei: idque absolute fundamentum negat Sanchez Lib. VII. Consl. 6. 111. dub. 20. quia, dum separantur laudes a nocturnis, vices gerant istæ horarum Natalis Domini. Diei etiam debet Pater noster sub finem nocturnorum, & initium laudum. Hæc est communior sententia, & probabilior, quam defendunt Suarez, Fabris, Diana, Trullench, & alii apud Leander disp. 1. quest. vii. Aliqui etiam recitant sub finem nocturnorum antiphonam quæ est ad canticum Benedictus: qui mos optimus est, ut potest clarius exprimens horam esse completam.

CAPUT III.

De præmissa consuetudine recitandi in choro canonicas horas.

IN OMNINE chori ecclesiastici intelligitur, & certus Religiosorum, qui una conveniunt ad fundendum Deo preces iuxta præscriptam ab Ecclesia formulam. Hanc præcanditionem ab ipsis Apostolis traxisse originem certum est, rei substantia spectata. De primæ quippe Christianitatis legitur Act. 1. *Erant perseverantes unanimes in oratione.* Paulus ap. Ioh. I. Corinth. xiv. describit ecclesiasticos convulsus, & æcerus Christianorum simul præcipientium. Si ergo consuevit universa Ecclesia in unum orare. Quid ergo est, fratres? Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsin habet. Similia habet epist. ad Ephes. cap. v. *Implemini spiritu sancto, loquentes vobismet ipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spirituatis, carantes, & canticis in cordibus vestris Dominum, gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini Iesu Christi.* Tandem ad Coloss. 3. idem Paulus hæc scribit. *Vestrum Christi in psalmis, hymnis, & canticis spiritibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.* Quæ omnia, quamquam intelligi valeant de oratione etiam mentali, aut vocali privata, obvio tamen sensu publicam Ecclesie orationem præferunt: quod magis patet ex Patrum traditione. Clemens, sive Autor Constitutionum apostolicarum Lib. VII. cap. xxxv. horas canonicas describit, & in communi recitandas docet his verbis. *Præcations facite more. Quod si ad Ecclesiam prodire non licuerit propter infideles congregabis Epi-*

*scope in domo aliqua, non ingrediatur prius in Ecclesiam impiorum. Quod si neque in domo, neque in Ecclesia congregari poterit, psallat sibi unusquisque, cantet, cret, saltem duo simul, aut tres. In Iuliano Martyr apologia 2. pro Christianis hæc scribit. Nos autem postquam ita abstinemus, expiamusque eum qui credit, & assensu est, cum ad eos qui fratres dicuntur, dicimus in eam locum quo conveniunt congregandi omnia contentis animis & professe, & pro eo qui illustratus est, & pro omnibus talis qui ubique sunt. Non forsitan omnino, ac empiricorum, concelsisse vestris precibus, panis, & dicit, unanimes, & aqua offeruntur. Tertullianus in Apologia cap. xxxix. hæc habet, *Corpus sicut de consensu religionis, & discipline unitate, & spiriti fœdere, continentur in certum, & congregatiorem, ut ad Deum quasi manu facta præcations ambimus orantes. Hæc vis Deo grata est. Hic conceptus verbi describitur comprehensio, lex oratio in communi Deo facta. D. Basilus Epist. lxxii. ad Clerum Neocaesariensem clarius rem hanc exprimit. Qui iam obdormierit rursus, oribus Ecclesie Dei concordes sunt, & consensu. De nocte siquidem populus conjurgens antelucano tempore dominum præcations petit, in quo labore, tribulatione, ac lacrymis meditantibus, facta ad Deum confessione, tandem ab oratione surgentes, ad psalmidiam incitantur. & nunc quidem in duas partes divisi, abstinere iuculentum psallunt. Hæc omnia confirmat Hieronymus epist. ad Sabinianum. Tota Ecclesia nocturnis vigiliis Christum Dominum personabat, & in diversarum gentium linguarum in laudibus Dei spiritus concinebat.**

II. Rationes quoque suppetunt quibus id evincatur. Ecclesia unum mysticum corpus, ut alibi dictum est, consistit, cuius caput Christus est, & nos membra. Igitur debemus uno ore, una voce, uno spiritu Deum laudare, & benedicere, colere, & venerari. Hæc porro præcandi ratio non potest nisi esse Deo gratissima, cum ab eius sponsa Ecclesia, qua sancta est, proficiatur. Hæc autem communes præcations Ecclesie auctoritate temporis decurrit ad certam formam, ordinemque redactæ sunt, ut consuetudo, & perturbatio omnis tolleretur: idcirco canonicæ appellantur. Si plura hæc de re capis, consule P. Franciscum Suarez Tom. I. de Relig. Lib. IV. cap. 1. ubi erudite, & docte rem hanc discutit.

CAPUT IV.

Sit ut laude dignum divinum officium
cantu in Ecclesia perfolvere. Que
ratio cantus adhibenda.

Valdenses, Wiclephite, alique recentiores heretici in Ecclesia Romana cantum, quemadmodum in alios eisdem lacrositrus, debacchati sunt, ut referunt Alphonsus a Castro verbo, *Hora canonicæ*, & Bellarmus, & alii. Verum consuetudo Ecclesiæ a suis primordiis obtinuit laudes Deo cantu perfolvere. Quam honestam, piam, sanctamque consuetudinem declaravit Synodus Tridentina *sess. xxxii. D. Thomas 2. 2. qu. xci. art. 2. probat pium, utilemque esse cantum in divinis laudibus perfolvendis. Dicendum*, inquit, quod *laus vocalis ad hoc necessaria est, ut affectus hominis provocetur in Deum. Et ideo quæcumque ad hoc utilis esse possint, in divinis laudibus congruenter assumuntur. Manifestum est autem quod secundum diversas melodiarum sonorum autum hominum diversimode disponuntur, ut patet per Philosophum in VIII. Politic. & per Boetium in prologo musicæ. Et ideo salubriter fuit institutum ut in divinis laudibus cantus assumatur. Innumera occurrunt ex divina Scriptura documenta. Nam Moyses tempore consuetudo obtinebat canendi sacra cantica. Exod. xv. Psalmi Davidici in cithara, & cantu recitabantur: II. Reg. vii. In novo testamento *Martianus cap. xxvi. & Marcus cap. xiv. testantur*. Christum Dominum post coronam hymnum dixisse cum discipulis suis. Porro Augustinus enarratione in *Psalm. lxxxi. hymnum describit laudem Dei esse cum cantico. Quare multi pie credunt*, inquit Suarez *loc. cit. num. o.* Christum illum hymnum cecinisse. Et Chrysostomus aperte id testatur *hom. lxxxviii. in Matth. Hymnum cecinit, ut & nos similiter faciamus.* Si Patrum traditionem sequeris, hanc fule indicat P. Suarez *loc. cit.**

II. Utilitatem istius cantus describit Idorus Lib. III. Sent. cap. vii. *Psallendi utilitas triplex corda consolat, gratiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes excitat, peccatores ad lamenta invitat. Multaque familia Basiliani in *Psalm. i.* Et idem Idorus addit: Bonum est corde semper orare: bonum est etiam & sano voci Deum spiritualibus hymnis glorificare.*

III. Hæc omnia adeo clara sunt, ut in iis explicandis diutius non sit immerandum. Ratio potius in cantu adhibenda, seu qui modus canendi in Ecclesia congruus sit, & decens,

expediatur oportet. Duplex ergo distingui canendi ratio solet. Alteram vocant *figurativam*, alteram *simplicem*. Prima videtur absolute in divinis officiis interdici. Nam in *Extrav. unic. de vita & honest. Cleric. inter com. Joannes XXII.* hæc prædicit. *Interdum præcipue in diebus festis, sive solemnibus, licet esse profere supra canticum simplicem ecclesiasticum aliquas consonantias; sic tamen, ut ipsius cantus integritas utilitas permaneat, & nihil ex hoc de bono memorata musica immutetur.* Permittit Pontifex ad summam consonantias illas quas *contrapunctum* vocant. Martinus Navarrus in *Enchiridion cap. xvi. num. 33.* adfirmat pescare cantores qui in divinis horis celebrandis canunt *cantum organicum*, seu figuratum. D. Thomas 2. 2. *quæst. xci. art. 2. ad 4.* excludit a cantu ecclesiastico musicalia instrumenta. Sicut *Philosophus dicit in VIII. Politicorum*, neque fistulas ad disciplinam esse adducendum, neque aliquod aliud artificiale organum, puta citharam, & sic quid tale alterum est; sed quæcumque faciant audientes bonos. Huiusmodi enim musica instrumenta magis animam movent ad delectationem, quam per ea formetur interius bona dispositio. In veteri autem testamento usus erat talium instrumentorum: tum quia populus erat magis durus, & carnalis: unde erat per huiusmodi instrumenta provocandus, sicut & per promissiones terrenas: tum etiam quia figurativam instrumenta corporalia aliqui habuissent. Caietanus in *commentariis in art. 1.* observat, tempore D. Thomæ organa non fuisse in usu; quemadmodum nec Ecclesia Romana coram Summo Pontifice organis utebatur: unde heræ adiciit in commendationem angelicæ doctrinæ. Et si rationem in *littera aliam ex VIII. Politicorum attentius meditatus fuerimus*, apparebit quod in ecclesiastico officio, ad quod suscipiende divine interiori disciplina gratia convenimus, iuxta illud, *Sacramenti laudis honorificabit me*, & illic iter quo ostendimus salutare Dei, non sunt admittenda instrumenta musica. Tantoque magis excludenda sunt, quanto divini disciplina interior excellentior est omnibus disciplinis humanis huiusmodi instrumenta repellentibus. Et licet per se loquendo hoc verum sit, potest tamen per accidens tolerari nisi extensa consuetudo organorum, propter nimiam elongationem hominum a divino cultu, ut vel se affecti, divinis intersit. Consuetudo nunc invecta licitum reddit organatum usum. Tamen parca illi utendum, inquit idem Caietanus in *summum. verb. Organum*, pro ut solum conducant ad excitandam devo-

tio-

tionem, animosque spiritali lætitia perfundendos.

IV. Dicendum itaque cum laudato P. Suarez, cantum etiam musicalem non esse absolute, licet attempta consuetudine fere universaliter invecta, illicitum in divinis perfolendis officiis, & in Missa celebranda. Talis tamen fit cantus oportet in quo auditores percipere præter vocis sonum etiam laudes divinas que recitantur, possint. P. Suarez *cap. viii.* animadvertit, quod licet psalmi, & hymni hoc musicali modo decantati, non interius, & perfecte percipiuntur; tolerari tamen valeat profatus cantus propter alios sanctos fines. Quid, si propter multitudinem tum instrumentorum, tum vociferantium nec integrum versiculum auditores perciperent? Respondet P. Franciscus Suarez, quod solus armonicus concertus interdum plus spiritualis delectationis, devotionisque excitare solet, quam psalmus clare, & distincte perceptus: quia hæc sensibilia sæpe magis nos movent. loc. cit. Quod sensibilia magis permovent ætatis, plusque delectationis, & voluptatis carnalis, & sensibilibus excitent, verum habet. Ceterum quod efficaciam mentem, animumque in Deum efficerant quam eloquia divina, quam psalmi Deo afflante dictati; non audirem ego asserere; quemadmodum nec audeam quod omnia musicalia instrumenta, aut cantum etiam figuratum, in divinis laudibus celebrandis adhiberi solitum, reicere; dummodo tamen gravitas, maiestas, modique servetur; dummodo persone ecclesiasticæ, virique graves, pii, & modestia ornati præfatum cantum edant. Quid, si homines evirati, & theatralium professionem exercentes, a theatris ad Ecclesiarum choros transierint? Quid, si divinos psalmos, hymnosque theatri more, gestu, modulationeque canent? Porro an realem professionem exercentes, in celebrandis solemnitatibus ecclesiasticis præfatos musicos laudes divinas canere, aliorum esto iudicium. Audi quid in hæc rem scribat Caietanus in *summum. verb. Organum*. Nec excusantur ex eo quod sonus abstrahit ab omni materia, & qualiter melodia soni potest ad sacra verba applicari; tum quia secundum rei veritatem isti soni sunt ut accommodati ad delectationem auditorum, qui non reverunt illos, nisi ut sonos illorum verborum profanorum, aut turpium; cuius signum audientes ex illo sono excitantur ad illa profana, seu turpia, ut experientia testatur; ita quod non est locus inficiationi: tum quia cantus etiam abstrahit ab omni materia; & tamen Ecclesia interdixit profanos cantus

Conc. Theol. Tom. II.

in Ecclesia, ut cantus theatralis, & pates *diff. xcii. cap. Constantes*. Memerito hæc apostolica sententia. Nolite errare: Deus non ridetur, aut fallitur. Improbantur autem eodem crimine non solum pulsantes, sed qui condecunt, & consentiunt pulsantibus hæc, ut impleantur *Scripturæ: Gloriosi sunt qui aderunt te in medio solemnitatis tue*. Modus ergo tum in cantu, tum in instrumentorum sonitu servandus, dum divine laudes celebrantur. Quoties enim plus mali quam boni in canticque artis exercitio evenit, toties eiuismodi ars de medio tollenda est, ut cum Platone D. Thomas docet. Porro quis dixerit plus devotionis, & spiritalis gaudii & divini cultus excitat, musicalibus instrumentis, & figurato cantu, quem evirati viri theatralium professionem exercentes in Ecclesiis non raro peragere hodie solent, quam sensibilibus delectationis, & carnalis voluptatis? Audiamus quid ipsemet Augustinus expertus sit, dum eiuismodi instrumenta, cantumque audiebat: sic namque scribit Lib. X. Confess. cap. xxxiii. *Voluptatis aurium tenacius me impleverant, & subjugaverant. Sed resolvisti, & liberasti me. Nunquam in sonis quos animant eloquia tua, cum suavi, & artificiosa voce cantantur, fateor, aliquantulum acquiesco, non quidem ut horem, sed ut surgam, cum velo... Sed delectatio carnis meæ, cui mentem evervandam non oportet dari, sæpe me fallit, dum rationem sensus non tre comitatur, ut patenter sit posterior; sed tantum quia propter illam meruit admitti, etiam protrudere, ac ducere conatur. Ita in his peccato non sentiens, sed postea sentio. Aliquando autem hanc ipsam fallaciam immoderatus canens, erro nimia severitate, sed valde interdum, ut meo omni cantilenam suaviorem, quibus Davidicum Psalterium frequenter, quod ab auribus meis removeri velim, atque ipsius Ecclesiæ: tutusque mihi videtur quod de Alexandro Episcopo Athanasio sæpe mihi dictum commemoravi, qui tam modico flexu vocis factus sonare lectorem Psalmi, ut presentiam viciorum esset quæta cæcæ. Verumtamen cum reminiscor lætissimas meas, quas suli ad cantus Ecclesiæ tue in principordiis recuperatis fidei meæ, & nunc, cum moveor non cantu, sed rebus que cantantur, cum liquida voce, & convenientissima modulatione cantantur, magnam institui huius utilitatem rursus agnosco. Ita sicut duo inter periculum voluptatis, & experimentum salubritatis, magis que adducor, non quidem intervehitabilem sententiam profertis, cantandi consuetudinem approbate in Ecclesiæ, ut per oblectamenta aurium infirmior animus in*

P

affe-

„ affectum pietatis affurgat. Tamen, cum mihi accidit de me amplius cantus quam res que canitur, moveat, populariter me peccare confiteor, & nunc nullum non audire cantantem.

V. Respondet P. Suarez cit. Lib. IV. cap. VIII. num. 2. peccatum quod in re recognoscatur Augustinus, non fuisse veram culpam, sed *pernata peccatum*, nempe mortum lapsionem ex fomite; vel fuisse veniale. Veniale fuisse Augustini peccatum, nec ipse repugno. Ad peccatum *pernata* quod attinet, urique ex fomite, qui originalis culpa peccata dici potest, originem dicit. At propterea ne rationem culpe exiit, quando ex libera, & deliberata voluntate proficitur? Confiteor sincere Augustinus se peccasse, dum plus eum cantum quam res que cantabatur, delectabatur. P. Suarez autem contendit per se peccatum non esse, plus moveri cantu iplo quam re cantata. Nam hoc evenire potest ex conditione nature audientis.

VI. P. Suarez nonnulla hic habet que non omnino mihi probantur, ideo clarius discernenda res est; & res quæque suo in loco, & gradu collocanda. Psalmi, hymni, seu ipse divinae laudes sunt quæ mentem illuminare noverunt debent, pios cordis affectus periere, animumque in Deum erigere. Quoniam vero carere corporis huius animus inclusus detinetur, sensibusque alligatus est, ac sensuum ministerio indiget; ideoque instrumenta quæ sensus adjuvant ad intervendum animo in iis que Dei sunt, hinc sunt. Dum igitur cantus, & cetera quæ cantum comitantur, ut soni harmonici, facilius divina eloquia in animo audientium deferunt, & dum in linea sistant instrumentorum, quæ, ut cum Augustino loquar, eloquia divina continentur ad excitandum sensus, sensuumque ministerio animum, & mentem in Deum erigant; tunc licita sunt, omnique culpa carent. Contra, dum psalmi, hymnique tali modo, artificioque cantantur, ut nec verba, nec sensa percipi ab auditoribus valeant; sed sola harmonia, sola vocis inflexio, solum artificium musicale primas obtineat, & res quæ cantatur, veluti pedilæqua ipsi, que concentui delerviat; tunc illicitum, profanumque reputare cantum eiusmodi; atque inter theatrales concentus referendum. De hoc casu sic loquitur Divus Antonius II. *Part. III. ix. cap. XII. §. 3.* „ Similiter, si cantatur officium, debent vitari cantus theatrales: quia non habent talia inducere ad devotionem, sed ad vanitatem, & delectationem sensualem: unde Hieronymus tractans illud Apofoli;

„ Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Dominos, ait: Audiant hæc adolescentuli: „ audiant it quibus cantandi in Ecclesia officium est, non ore, sed corde Deo cantandum: nec in tragediarum molitione gatur, „ & faves dulci modulamine iuvanda sunt, „ ut in Ecclesia theatrales moduli audiantur, in canitibus. „ Nec est quod reponas, a Patribus improbari cantiones, reque profanas in Ecclesiis cantari: quoniam id sua natura veritatem est. Patres, Concilia, ipsique graviores Theologi damnant ipsa divina eloquia theatri cantu celebrari. „ Quis porro de illis dicendum feminis que in quibusdam Ecclesiis cantu plane theatri laudes divinas celebrant, quo turmatim homines consunt, omni alio sine ducti quam devotionis, & divini cultus; sed ut cantus suavitatem, instrumentorum concentum, artificiosos voel modulaciones audiant, atque in sola auriu voluptate quiescant; ut feminas ipsas, prociacultu, gestuque sese vivendas, audiendaque obicientes, spectent; quique non raro & manibus, & clamoribus, non secus ac in theatro, plaudunt egregie canentibus? Si isthæ profanatio tum divinarum laudum, tum sacri loci non est; quemam erit? Quæ ipse festum, paucis exprimam. Muficales concentus qui hodie in Ecclesiis celebrari in magnis potissimum solemnitatibus solent, totidem sunt temporum, & divini cultus profanationes, quæ nullo pretextu a peccato purgari valent. Consuetudinem universalem obtrudis? Ad ego pessimum voco corruptelam. Quid ergo? Omnes ne damnabis? Neminem ego damno. Sed morem pravum, & abulum nimis absurdum improbo. Dum eiusmodi solemnes muficales cantus, & soni habentur, Dei templa in theatra, in fora, ne in lupanariorum veluti spectra dicam, vertuntur.

VII. Servandus ergo ecclesiasticus cantus simplex, & gravis organorumque vius Ecclesiæ consuetudine probatus. Viros Ecclesiæ dicatos cantu quoque figurato posse interdum celebrare divinas laudes, iure nemo improbari poterit, spectata potissimum consuetudine. Ceterum modus, & ratio adhibenda. Et iis in Ecclesiis in quibus consuetudo non obtinet admittendi eiusmodi concentus musicorum, & instrumentorum, ea sancte custodiatur. Si quidem, quamvis figuratus cantus, instrumentorum varietate permixtus, licitus absolute sit; adeo tamen difficile est modum rationemque servare, & theatri profanationis declinare extremum, ut raro in praxi culpa omnis abfit. Quare cantui simplici, & ab

Ec-

CAPUT V.

De obligatione recitandi horas canonicas in choro, & de tempore, ordine, & loco quibus celebrari debent.

I. Hæc tenetur demonstrandum est, laudandam bilen esse per vetulatum consuetudinem celebrandi horas canonicas, cantu etiam, & instrumentis musicalibus adiectis. In præsens obligatio recitandi præfatas horas in choro explicanda est. Nominè chori non solum intelligitur locus materialis, in quo laudes cantantur; sed etiam certus, immo potissimum conventus Religiosorum qui eiusmodi horas cantant. Porro extar præceptum quo personæ ecclesiasticæ ligantur ad celebrandum in communi, seu in choro præfatas horas, certum est, & a nemine Theologorum in discrium vocatur. Hoc præceptum obligat omnes cathedrales, collegiatas, & Regularium Ecclesias, ut constat ex cap. Dolentes de celebr. Miss. & Clement. I. pariter de celebr. Miss. Si itaque ius canonicum spectetur, omnes Ecclesiæ cathedrales, collegiatae, parochiales, & regulares tenentur in communi recitare divinum officium. Adeo gravis est obligatio isthæ, ut Pater Dominicus Soto asserat Lib. X. de iust. & iur. quæst. v. art. 3. Si alius Religiosus modus citra huiusmodi obligationem admittatur, certe vix nomen Religionis meretur, quippe quæ maximo Religionis splendori caret. Ordo tamen inclutæ Societatis IESU ab hac obligatione exemptus est a Gregorio XIII. in Bulla Ex Sedis. Qua de re consule P. Suarez Tom. IV. de Relig. Lib. I. cap. VIII.

II. Quæst. I. Tenentur ne omnes Ecclesiæ cathedrales, collegiatae, parochiales, & regulares sub gravi culpa recitare canonicas horas in choro? Resp. Quamvis omnes præfate Ecclesiæ teneantur, rigore iuris spectato; attenta tamen consuetudine, quæ præceptum temperavit, aliquæ tantum diebus dominicis, aut festis huic oneri lubiacent, alie omnino exemptæ sunt, ut communiter Theologi docent, & usus patet acit.

III. Quæst. II. Regularium Ecclesiæ, quæ chorum frequentant, tenentur ne sub letali culpa horas in choro recitare? Resp. Adfirmat omnes Theologi, si Marcus Vidal excipias, qui in sua Arca laxiorum opinionum inquit. I. num. 31. negat hanc obligationem sub mortali: cuius opinionem, ut scandalum plenam, recitant communitur omnes. Hæc obligatio proficitur ex iure communi, cui consue-

p 2
rudi-

Ecclesia probato inhaerendum, atque gravitas tanto ministerio digna servanda: solaque ex adhibentur instrumenta quæ devotionem excitare valeant. Deus non irideat. Quo celebrioribus sunt, & solemniores die divinum cultu dicati, eo maior esse debet modestia, reverentia, & devotio. Regula generalis statui nequit. Qui præsent choris, & Ecclesiis, iuxta temporum, & circumstantiarum diversitatem, quæ divino honori magis expedire cognoscant, ea fieri permittant. Gratias ego summas Deo habeo, quod in Ecclesiis istius Congregationis, in qua vitam dego, cuiusque profiteor inilitium, nec musicalia instrumentumta, organo solo excepto, nec eviratos muficos ad laudes divinas perivolendas admittos vidi unquam, nec unquam admittendos in posterum spero.) Experientia quippe comperit est ad præfatum musicum populum accedere sola oblectandam aurium cupiditate, & solius curiositatis satrande causa. Sarta testæ itaque custodiatur antiqua, sanctaque consuetudo.

VIII. Argumenta quibus Wiclephista, & Lutherani adversus nostrum ecclesiasticum cantum debacchantur, ridicularia sunt, eorumdemque stulticia digna. Debatent, nec sordum Deum esse, nec dormientem, ut nostro indigeat excitari clamore. Baallicos nos vocitant, similes nimirum sacerdotibus Baal, quos, ut III. Reg. cap. XVIII. habetur, de ridebat Elias Propheta illis exprobrans, ut alius inclamarent: Clamate voce maiore: Deus enim est, & prestans loquitur, aut in directio est, aut in itinere, aut certo dormit, ut excietur: vers. 27. His cachinnis nostrum subsannant cantum Lutherani, in quentes: Ite Regem alloqueris cantu musicali, ut ab illo beneficium impetretis; an non te deridendum præberes? Hæc, & similia haud minus insulsa, & futilia nobis obiciunt heretici quæ responsum non merentur. Elias deridebat sacerdotes Baal, quod laxa, & marmora pro diis haberent, demoneque adorarent. Cantu non fundimus preces Principibus, & hominibus: quia nec colimus, nec adoramus eos. Quid quod non raro heroum laudes sæpe in illorum conspectu cantibus celebrari solent? Si plura cupis, consule P. Dominicum Soto Lib. X. de iust. quæst. v. art. 2. Non est tamen quod valde hodie laborem in referandis Lutheranorum gerris, cum & ipsi nunc temporis laudes divinas cantu celebrare in Ecclesiis consueverint.

tudine contraria minime derogatum est unquam, cuius vis nunquam fuit imminuta, vel infirmata. Quare iis in Religiosis in quibus viget usus chori, tenentur Prælati, quos præceptum directe afficit, curare ut semper horæ canonicæ in choro recitentur.

IV. Quæst. III. *Præceptum cui subest Conventus, ubi Ecclesia, recitandi horas canonicas in choro, afficit ne singulos Religiosos eiusdem communiatem?* Resp. Afficit singulos in communi, secus in particulari; seu præceptum spectat totam communiatem, cuius caput Prælati est: & ideo ipse vi præcepti tenetur efficere ut laudes divine celebrentur in choro. Quod si Prælati suo muneri desisset, sine reque chori frequentationem in præceptis frueret, & ipsam omnino negligeret; tunc singulorum esset occurrere bono communi, & operam dare ut conlata chori frequentatio restitueretur. Neminem vero de eam præceptum afficit hoc in sensu ut singuli sub mortali choro frequentare teneantur. Hæc enim obligatio tota proficitur ex Regula, & constitutione cuiusque Religiosis. Porro si Regula, & constitutiones ad culpam nullam obligant, ut constitutiones Ordinis Prædicatorum, nullam omnino culpam absolute, & ex genere suo perpetrat qui choro abest: quamvis peccare possit ex negligentia, ut alio ex capite. Licet enim maiores nostri, divino persuli lumine, noverint Religiosorum conscientias legum levitate gravare; non ideo tamen eisdem legibus vim obligandi ad culpam ademerant, ut facultatem suavitatis impertirent illas liberius, impudentique violandi. Quarum in præxi leges prælate absque aliqua culpa violantur. Et quo maioris momenti lex est, eo gravior est semper transgressio. Unde cum constitutio frequentandi chorum sit gravissima; ideo qui absque legitima causa absunt ob meram desidiam, aut ut suæ satisfaciunt curiositati, vanisque studiis, quæ in nullum cedunt Religiosis profectum, operam dent, a culpa innocens non sunt; cuius culpe gravitas ex circumstantiarum varietate pensanda est. Opinio hæc communissima est, & camque defendunt Suarez *Tom. II. Lib. IV. cap. x. num. 15.* Caltopalans *disp. 111. punct. 1. num. 12.* Pellizarius *tract. v. cap. viii. sect. 1. q. iv.* Bonacina *disp. 11. de hor. can. qu. 1. punct. 1. num. 9.* Leander *tract. viii. disp. vi. qu. xiii.* Salmanticenses *tract. xvi. cap. 1. punct. 1. num. 5.* Raphael de la Torre *in 2. de hor. can. contr. 10. disp. 1. Diana, Tamburinus, & communiter omnes.*

V. Obiicies. Præceptum quod obligat com-

munitatem, obligat etiam singulos Monachos, seu Regulares. Qui enim constituntur communitatem, nisi privati? Si ergo præceptum alitringit communitatem, eadem ratione alitringit privatos. Resp. Negatur consequentia. Præceptum quod spectat mysticum corpus, directe spectat caput, quod emittendi corpus regit. Præceptum itaque Prælatum, seu superiorem immediate afficit, non hoc in sensu, quod Prælati vi præcepti teneatur choro interesse; sed quod oneri incumbat curandi ut laudes divine in choro celebrentur. Quare lex recitandi officium divinum in choro non plus obligat superiorem quam alios Religiosos. Alio postea ex capite superior fortior, gravisque alitringitur, ut nimirum alitis sit exemplo, ut sui præsentia subditos allicit, ut ministerium suum impleat, ut curet præceptum celebrandi horas in choro exacte observari.

XI. Quæst. IV. *Prælati regulares possunt ne libere cum subditis dispensare, ne chorum frequentent?* Resp. Si ius commune spectetur, dubio procul dispensationem impertiri subditis valet, prout illis expedire videbitur: quemadmodum ab aliis constitutionibus pro temporam opportunitate liberare eos possunt. Oblitæ tamen videtur decretum CLEMENSIS VIII. iussu URBANI VIII. confirmatum anno 1624. in quo decreto hæc habentur: *Nullus omnino prætextu cuiusque privilegii, vel superioratus, etiam generalitatis, a servitio chori censeatur immunis, nisi pro tempore quo quis in proprio officio munere actu fuerit occupatus. Cum Lectoribus autem, & Prædicatoribus superiores iis tantum diebus quibus eos legere, aut concionari contigerit, dispensare possint. Id quoque prestare valeant cum ægrotis, & studiorum causa legitime impeditis. In eo vero qui negligentes, aut inobedientes fuerint, salatari penitentia superiores animadvertant ad prescriptum Regula. & constitutionum alimenti etiam, si opus fuerit, subtractione.* Nonnulla super hoc decreto observanda. Et primo Pontifex non auctus potestatem Regularium Prælati, qua hi fruuntur, dispensandi cum suis subditis vi suarum constitutionum; nimirum in hoc, ut illo eventum, prout varietas circumstantiarum feret, & ut Religiosi qui a choro eximuntur, aliis Religiosis muneribus perfungantur. Sed illi veritate ne valeant aliquem Religiosum absolute dispensare ab onere frequentandi chorum, a quo nec ipsi Generales absolute, & vi generalitatis eximuntur. Quod spectat illam causalam, *Studiorum causa legitime impeditis,* an-

animadvertendum, quod hi qui in litterarum studia incumbunt, ut legitime a chori frequentia abesse possint, & cum ipsilem superiores dispensare valeant, debent illis excolendis scientiis potissimum operam navare quæ in decus, & commodum Religionis cedunt, & quæ ab ipsa Religione præscribuntur. Quare spectare debet ius Ordinis leges. Ordinis Prædicatorum constitutiones præcipiunt in ea studia maxime incumbendum quæ proximorum salutem, & catholicæ fidei splendorem promovent. Hic quippe est Ordinis illius finis. Ceterum vix est scientia, & ars, quæ, si recte excolatur, non possit suam habere utilitatem, & in Religiosis ornamentum cedere. Verum de hoc alibi forte plura dicturus sum.

VII. Quæst. V. *Quot Religiosi requiruntur ut præceptum recitandi horas canonicas in choro impleatur?* Resp. Salmanticenses *tract. xvi. cap. 1. punct. 1. num. 6.* docent cessare præceptum recitandi horas in choro, si in Conventu non essent saltem quinque Religiosi expediti: quia impossibilium non est obligatio. Pro qua opinione citant Marcum Vitalem, & Bordonium, quibus subscribunt Pellizarius, & Thomas Tamburinus *Lib. II. in Decal. cap. v. §. 1. num. 12.* ubi scribit, *excusari communitatem a choro, si consistat solum ex quatuor, aut quinque. Quia tamen quatuor, vel quinque, immo & duo sufficiunt ad vigorem chori; tamen cum sit probabilis opinio plures requiri ad constituendum chorum ex obligatione, ut scilicet cum aliquo decore alternatim cantentur. Et ne tantum onus quotidianum tantum ex obligatione imponatur, potest communitas Religiosorum hanc opinionem sequendo a dicto onere se toto liberare.* Hæc opinio, quæ favore est Probabilissimi, laxa est. Quatuor Religiosi præcepto satisfaciunt, ut communiter fert opinio, quam defendit vel ipse Leander *disp. vi. quæst. xi.* Cur ergo, dum quatuor choristi degunt in Conventu, seu Monasterio, ab implendo præcepto exempti erant? Quia contraria opinio, inquit Tamburinus, Probabilis est. Cui nos respondemus, probabilem esse ad fovendum otium, ad subtrahendum Deo cultum; secus ad salutis portum consequendum. En quo semper novum Probabilissimi commentum recidat, eo nempe ut viam salutis, quam angustiam Christus esse docet, laxet, ut vim elevet præceptorum, ut a legibus fideles eximat. Dicendum ergo, tres, aut quatuor Religiosos implere præceptum recitandi horas canonicas in choro, quando Conventus, seu Monasterium collegiatum est. Quare si tres, aut quatuor apti ad chorum

reperirentur in Conventu, & prætextu paucitatis Religiosorum omittent frequentiam chori, peccarent; nisi aut ignorantia, aut parvitas materie eos excusaret a gravi culpa. Verum tamen est quod si longo tempore tres tantum, aut quatuor Religiosi degent in Conventu, deberent ad Prælatum contigere, ut numerus augeretur iuxta apostolicas Constitutiones. Nimis quippe grave onus esset, si tam pauci Religiosi deberent quotidie longiore tempore penam horarum solvere. Hic collige tres Religiosos sufficere ad implendum præceptum.

VIII. Quæst. VI. *Valent ne soli Novitii præceptum celebrandi officium in choro adimplere?* Resp. Sermo est de Novitiis qui nondum professionem eiderunt. Hos satisfacere præcepto adimplere communior opinio. Salmanticenses *tract. v. cap. xviii. n. 49.* Antonius a Spiritu sancto *in Direct. Reg. tract. 111. disp. vi. n. 1598.* Leander *tract. viii. disp. vi. q. xii.* Tamburinus *Lib. II. in Decal. cap. v. §. 1. n. 9.* & alii. Ratio est, quia in favorabilibus Novitii gaudent privilegii Professorum. Nonnullum tamen facillime mihi negotium opinio hæc. Siquidem præceptum recitandi horas canonicas afficit communitatem Religiosorum, qui tenentur recitare officium divinum. Novitii autem nondum professi hoc onus subire minime astringuntur, cum libere illud omittere valeant. Nec enim ante professionem sunt pars communitatis, nec eidem corporati. Quomodo ergo membra quæ non sunt illius corporis, cui præceptum incumbit recitandi officium, possunt eidem implere vices? Accedit quod præceptum recitandi officium, onus est: in odiosis autem, ut aiant, Novitii non dicuntur Professi, nec subiacent Professorum in commodis. Quare, ut quod sentio sincere consistat, dubia mihi hæc ista; atque adeo minor pars eligenda. Si igitur adessent Professi in Conventu, istorum tres, ut arbitror, tenerentur interesse choro. Si nulli adessent, præceptum cessaret. Nec enim dicere possumus, Novitios tunc teneri ad divinum officium perferendum. Alitringuntur ergo Professi.

IX. Quæst. VII. *Quo tempore recitandæ sunt horæ canonicæ in choro?* Resp. Certum est definita esse tempora quibus canonicæ horæ perolvende sunt, ut patet ex *Clem. de cel. Miss.* ubi præcipitur, ut horæ canonicæ in Ecclesiis debitis horis devotè psallantur: & ex Concilio Basiliensi *sess. xxi. Horis debitis, signi congrua pulsatione præmissa, per singulas*

las horas laudes divina reverenter ab hominibus performantur. Porro tempora congrua quibus iure antiquo spectata horae canonicae celebrari debent, sunt haec. Matutinum circiter mediam noctem inchoandum, ut sumitur ex cap. 1. de celebr. Missarum. Hoc tempus pro Matutino semper designatur antiqui Patres, Dionysius, Athanasius, Basilii, & alii, quos supra indicavimus, quippe auctoritates allegant Davidis Prophetae testis: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*. Haec prima consuetudo temporis tractu variata fuisse. In cathedralibus, collegiatis, Ecclesiisque secularibus fere omnibus contraria nunc obtinet disciplina. Refert tamen P. Suarez Lib. II. cap. xv. Ecclesiam Parisiensem in Gallia, Segobienem, & Conchenfem in Hispania morem hunc etiam servare. Plures Ecclesiae, & in Italia fere omnes, quin & in Hispania, & in Gallia celebrare solent Matutinum cum Laudibus circiter auroram, & statim Primam decantant. Aliae Ecclesiae anticipant Matutinum, illudque inchoant prima, aut secunda noctis hora. Consuetudines istae, & si quae aliae sunt, nihil mali praefertunt, & qualesbet Ecclesiae servare suam debent. Sic enim in qualibet noctis vigilia Deus laudatur.

X. In Regularium Ecclesis, sive in omnibus, saltem in plurimis, prima, & perpetua consuetudo tempore viginti recitandi Matutinum circiter mediam noctem. Tempus, istud non modo congruit Regularium statui, qui est penitentiae, & perfectionis, sed etiam asserit commodum incumbendi in litterarum studia, eo quod plus temporis superest illidem vacandi. Corporis quoque sanitati magis expedit: illa quippe homini interruptione corpus purgatur, excrementa elicit, viresque recipit. Haec omnia experientia comprobant. Ipse enim video Religiosos omnes eo esse robustiores, quo ad nocturnas vigiliis frequentiores sunt. Debilibus, & juvenibus solent tempus illud incommodum esse; verum assuetudo perit illud istidem efficiet. Quare Monasteria illa in quibus haec sancta consuetudo viget, eam sarram rectamque custodiant, tamquam regularis disciplinae firmissimum balium. Ea recta videmus omnia Cenobia, quae ad Regular, & constitutionum praescriptum vitam conformant, hanc disciplinam exacte servare.

XI. Reliquae horae sua stata tempora habent. Prima Solis ortum, ut indicat principium hymni, *Iam lucis orto sidere*. Quod tempus haud est in puncto individuum situm,

sed morali; quod spatium comprehendit alicuius horae aut antecedentis, ut in hieme, aut subsequens, ut in aestate, ortum Solis. Tribus aliis horis Tertiae, Sextae, & Nonae tempora destinata sunt earundem nominibus respondentia.

XII. Occurrit explicanda quaedam difficultas. Nam aliquando tribus dies erat in quatuor partes, quarum qualibet tres horas comprehendebat, ut advertit P. Franciscus Suarez loc. cit. & indicavimus supra, ubi dictum est noctem pariter in quatuor vigiliis variatam fuisse. Porro, si sic numeranda essent diei hora, dubium occurreret, an in fine, vel in principio praefatae horae perfolvenda esset officii pars. Si in fine, iam Nona esset dicenda in fine diei, Sexta tertia hora post meridiem &c. quae, ut advertit laudatus Suarez, absurdum sunt. Servandus ergo modus communis has horas dinumerandi, ita ut singulis supputatis spatio viginti quatuor horarum dies cum nocte abolvatur. Tempus quoque Tertiae est hora tertia ante meridiem, Sextae merides, Nona tertia post meridiem. Consuetudo tamen obtinuit ut Tertia, Sexta, & Nona simul coniungantur. Alicubi Tertia iungitur Primae, & Sexta ante Missam recitatur. Nona autem post Missam in hieme. Qualesbet Ecclesiae suam servet consuetudinem.

XIII. Tempus horae vespertinae maiori variationi obnoxium, eiusque spatium seu intervallum ambiguum est. Interdum pro noctis crepusculo acceptum fuit, & aliquando pro ultima quarta diei parte. Multorum sententia est, quoniam celebrari Vesperas consuevit post Solis occasum: idque ostendunt ex eo quod lucernarium partem Vesperarum appellat Concilium Toletanum I. cap. 18. & Isidorus de Regul. Monach. cap. vi. *In vespertinis autem officiis*, inquit, *primo lucernarium, deinde psalmi duo, responsiones unus, & laudes, hymnus, acque oratio ascendit*: ubi per lucernarium prima intelligitur Vespertina pars. Alii probabiliter censent, olim tempus illius horae fuisse ultimam diei partem, quae proxime occasum Solis praecedit. Eadem ambiguitas de Completorio occurrit. Venit iuxta ambas opiniones relata certum est, celebratum fuisse nocturno tempore, vel saltem in illo interstitio quod diem inter & noctem finit, seu sub noctis crepusculo. Si hymnus, *Te lucis ante terminum*, attendatur, ante noctis initium celebrabatur. Si Monachorum consuetudines spectentur, oppositum occurrit. Monachi quippe Completorium cele-

bra-

brabant post praefatam cenam, vel collationem, ut constat ex Regula xlviii. ex longioribus D. Basilii, & ex Regula D. Benedicti cap. xlii. Quin haec consuetudo diu obtinuit etiam in Ordine Praedicatorum. Venit penitus iam obsoleta. Et nunc Completorium ante Solis occasum recitatur fere ab omnibus.

XIV. Quaest. VIII. Est ne obligatio gravis recitandi horas canonicas statis definitis-que horis? Resp. Negant plures peccare mortaliter communitatem Religiosorum quae aut anticiparet, ut postlitteret recitationem divini officii. Valentia Tom. III. dif. vi. q. 11. punct. 10. Bonacina disp. 1. quaest. 11. punct. 3. Gavantus in comm. Rubric. sect. 1. cap. v. tit. vi. n. 9. Layman Lib. IV. tract. 1. cap. 11. n. 6. Diana Tom. II. secund. tract. vi. resol. 72. num. 9. Leander tract. viii. disp. vi. quaest. xli. Caramel in Regul. S. Bened. disp. ci. n. 1321. alique Probabiliter: quia iniquum, temporis circumstantia extranea est, nulloque modo pertinet ad officii substantiam, fed eidem accidit.

XV. Contraria sententia est probabilior, & ut ego quidem arbitror, unice vera, si perspicue explicetur. Et primo tempus recitandi horas, ut alias diximus, non est individuum, sed latitudinem admittit. Deinde certum est posse Praelatum ex legitima causa, puta eundi ad processionem, aut aliquod aliud opus peragendi, anticipare, vel postponere horarum recitationem. Tandem dari hic paritatem materiae, tum respectu temporis, tum respectu unius vel alterius horae, certum est. Quibus postea dico, notabilem preventionem, aut dilationem horarum absolute, & ex genere gravem esse; atque adeo peccare mortaliter Praelatum qui absque legitima causa, & ex arbitrio preveniret, aut differret notabiliter divini officii recitationem.

Siquidem non modo praecipuum est recitandi divinum officium in choro; sed sacri Canonis in pluribus Conciliis praecipuum insuper divinas laudes celebrandas esse statis horis, & temporibus, Caietanus in Summal. verb. Hora oppositam opinionem defendit haec ratione, quod circumstantia temporis non pertinet ad substantiam materiae praecipuae: quae ratio sapienter in similibus argumentis frequenter ab eodem reperitur. Pace tamen summi viri eruditum, ratio haec nullius momenti est, fallaque equivocatione nititur. Nam, tametsi temporis circumstantia sit extra actionis praecipuae substantiam, pertinet tamen ad substantiam praecipuae. Celebrare mane, vel ves-

peri, ut peroptime advertit P. Suarez, non pertinet ad substantiam sacrificii. Propterea ne absque gravi culpa vespere sacrificium celebrari valeat? De praecipuis Ecclesiae minus caute Caietanus, in summulae potissimum, scripsit; dum vix concedit mortalem esse transgressionem, si contemptus ablit. Praecipuum ergo recitandi definitio tempore officium divinum, distinctum est a praepo recitationis; & cum hoc mandatum publicam Ecclesiae disciplinam spectet, grave est. Idcirco qui illud transgreditur, dubio procul graviter peccat. Quare illi superiores qui tempore maxime bacchanaliorum, quo recurrente sollicit haec scribo, singulis fere diebus Primam ad sextam temporis horam differunt, omnesque horas cum Missa simul recitant, deinde Vespere Completorium adiungunt, ut Religiosi integre mane dormiant, & sero vagari per vicos, & plateas valeant; quos & intra annum frequentur dispensant, protecto a gravi culpa non iudicio non excusantur. Demita sunt temporis recitandi divinum officium, etiam propter populi devotionem, & ad publicam utilitatem. Non tamen propterea negare velim quod Praelati valeant, etiam recedendi animi causa interdum, sed raro, & gravi adhibita prudentia, super unius, vel alterius horae recitatione dispensare. Sententiam nostram defendunt graviores Theologi, & etiam Probabiliter, Navarrus cap. 111. de orat. num. 63. Suarez T. II. de Regul. Lib. IV. cap. xv. num. 12. Aretius I. Part. Lib. X. cap. ix. quaest. 11. Dominicus Soto Lib. X. de iust. quaest. v. art. 4. Aragonius in 2.2. quaest. lxxxviii. art. 12. Tamburinus Tom. II. disp. x. quaest. vi. n. 4. Villalobos Tom. II. tract. xxiv. disp. 12. num. 2. Caltropalus tract. viii. disp. 11. punct. 5. num. 1. Reginaldus Lib. XVII. num. 180. Salmaticenses tract. xvi. cap. 1. punct. 2. num. 11.

XVI. Quaest. IX. Est ne gravis culpa ordinem recitandi horas in choro invertere? Resp. Ex his quae dicta sunt, patet responso. Si ordinis perturbatio ex gravi causa accidat, nulla culpa est. Si ex arbitrio fiat, & absque illa legitime ratione, gravem esse transgressionem propugnant Doctores quos allegavimus, puta si hora in publico choro ante Matutinum, Completorium ante Vesperas recitentur. Haec quippe ordinis perturbatio graviter est quam preventio, aut dilatio tonsionis. Sermo tamen est de perverfione ordinationis in choro. Hinc colliges nullam perpetrare culpam illum qui accedit ad chorum, prima hora non dicta, ut cum aliis Tertiam, vel

Sextam canat, & postea Primam recitat. Quia hec ordinis perverbo ex rationabili causa, nempe interveniendi choro, proficitur.

XVII. Quæst. X. *Quis sit locus recitandi hinc in publico; & an sacrificia possit gerere chori?* Resp. Locus recitandi horas canonicas est Ecclesia, seu chorus, qui est Ecclesie pars. Sacrificia non est locus destinatus huic exercitio; atque adeo non potest, nulla occurrente causa, Prælatum destinare, ut in sacrificia divina laudes perolverant. Salmanticenses tract. XVI. cap. 1. punct. 2. n. 8. docent peccare mortaliter eos qui in sacrificia, aut capitulo celebrant divinum officium: quia capitulum est Choro divinum officium celebrari. Bordonius in *Consil. Regul. resol. 30.* docet nullum esse peccatum, si sacrificia sit contigua Ecclesie, ita ut nullus altus murus interpositus sit; locus vero si sacrificia ab Ecclesia separata sit. Hæc opinio displicet Diana, qui inquit *resol. 22.* si vera esset, nostri Patres Sancti Andrea Romæ haud satisfacere recitantes in sacrificia, quæ distat ab Ecclesia. Nonne valida ratio? Opinio Bordonii probabilis est, & consuetudini plurimum Ecclesiarum conformis. Si quidem non paucæ Ecclesie hiemali tempore in sacrificiis Ecclesie contigua divinum officium recitare solent: quia cuimodum sacrificia, Ecclesiis nullo interposito medio proxime, earumdem Ecclesiarum partes continentur, sicuti sunt plures chori pro nocturnis laudibus celebrandis destinati, qui pariter Ecclesiarum partes reputantur. Res hæc non est tanti, ut subtilius dispici mereatur; sed consuetudines Ecclesiarum serventur, si tamen rationales sunt.

XVIII. Quæst. XI. *Religiosi ad eorum tam incæptum accedentes, tenentur ne absolutio choro supplere partem officii recitati antequam ipsi accedant?* Resp. Si pars recitata ante Religiosi accessum modica sit, puta unus plalmus, vel, ut aliqui dicunt, etiam duo; non tenentur hanc partem supplere, ut docent Laymanus *Lib. I. disp. 1. c. v. Sanchez Lib. VII. Consil. cap. 11.* Salmanticenses tract. XVI. cap. 1. punct. 2. num. 12. Diana *coord. Tom. III. tract. VIII. resol. 25.* ubi inquit, Religiosi ehoristas occupatos aut in pulsandis organis, aut in prælegenda lectione quam in choro recitare debent, aut in deferendis libris, non tenentur supplere plalmum, vel partem tali tempore ab aliis recitatum. Verum probabilior mihi est sententia P. Suarez *Lib. IV. cap. XIV.* qui cum aliis Theologis oppositum docet; si occupatio talis sit que unum, aut duos

integros psalmos recitari impediret. Si vero aliqui tantum versiculi imitantur, ut accidit iis qui libros deferunt, aut alias res ferunt, aut nalam purgant, aut quid simile operantur: nulla erit obligatio omnium exiguam partem supplendi. Vitanda sunt in his, sicut in ceteris omnibus, extrema tum laxitatis, tum rigoris. Quando ergo integri psalmi recitari sunt a choro, vel antequam accesserit, vel reatibus distracto curæ; probabilis est res, absolute choro, teneri ad supplendam partem omniam: si tamen, ut dixi, aut de omnia notabilis esset, ut forent duo Plalmi, vel unus ex longioribus: quia si essent aliqui versiculi, vel parvus psalmus, non illos teneretur supplere, materie parvitate exculante a levi etiam culpa. Quia vinculum societatis supplet cuimodum leves omissiones.

XIX. Quæst. XII. *Peccaret ut letaliter Prælati qui non curaret, seu permitteret aliquam officii partem non recitari in choro?* Resp. Negant Marcus Vidal. *ing. 1. num. 3.* Bordonius *resol. 30.* & alii laxioris Theologie patroni. Communissima Theologorum sententia est, cuimodum Prælatos graviter peccare, si notabilem partem officii recitari in choro negligenter. Hanc defendunt Suarez *Lib. IV. cap. VIII. num. 3.* Caltopalpus tract. VII. disp. 11. p. 5. num. 1. Pelizzarius tract. v. cap. VIII. num. 27. Salmanticenses tract. XVI. c. 1. punct. 3. num. 14. & alii communiter. Res clara est. Præceptum est, ut supra ostendimus, recitandi horas canonicas in choro; nec adversari negare id audent. Ergo letale crimen est hoc mandatum violare. Violatur autem, dum notabilem officii partem recitari in choro negligenter Prælati. Ergo graviter peccant. Hic tamen, sicut in ceteris, parvitate materie dari adfirmandum est. Quare, si una, aut altera commemoratio omittitur, nulla culpa foret. Idem dic, si errore, aut inadvertentia legatur una pro altera homilia, unus pro altero plalmus, nulla culpa est, quin nullatenus plalmus, aut lectio omittatur repetenda est. Nec officium chori, ad hoc quod attinet, est ficti privatum, ut ordo suppleri debeat. Sed præceptum est ut debito tempore, & loco celebraretur. Quoties autem bona fide celebratum est eo ordine qui congruus reputabatur, tum repetere aut plalmum, aut lectionem omniam, cuius loco alia recitata est, non alium effectum parit quam consensionem, & perturbationem. Quare reprehendendi sunt quidam meticulosi, nimiumque scrupulosi pleni, qui choro inadvertenter unum pro altero plalmum recitante, illico clamant, susurrant, & consen-

sionem, scandalumque non raro pariunt populo adstanti.

XX. Quæst. XIII. *Tenetur ne choros submissa voce recitare versus illos qui organo, aut alio instrumento pulsantur?* Resp. Negant Sanchez *Lib. VII. Conf. c. 11. dub. 16.* Trullenchus *Lib. I. Decal. cap. VII. dub. 16. n. 6.* quod sonus ille organicus loco vocis, & pro parte divini officii habeatur. Que opinio talia est: quia præfata instrumenta voce humana non prominent laudes divinas. Præceptum autem iubet voce humana divinum officium celebrari. Oppositam ergo opinionem defendunt Suarez *Lib. IV. cap. XIV. num. 15.* Bonacina *disp. 1. quest. 111. punct. 2. §. 1. n. 3.* Palau *disp. 111. punct. 4. num. 3.* Salmanticenses tract. XVI. cap. 1. punct. 3. num. 20. & alii communiter. Si tamen mulci clara & intelligibili voce psalmos recitarent, quod raro accidit, tunc fate est eisdem audire.

XXI. Quæst. XIV. *Sit ne peccatum mortale omittit in choro officium defunctorum, & officium parvum B. Virginis?* Resp. Summus Pontifex Pius V. declaravit, haud peccare letaliter illos qui Romanum Breviarium recitantes omittunt præfata officia. Hæc enim in eisdem Pontificis Bulla sub initium Breviarium premittitur habentur. Quod vero in Rubricis nostris huius officii præscribitur, quibus diebus officium B. Mariæ semper Virginis, & defunctorum; item psalmos penitentiales dicit, ac psallant oporteat, Nos propter huiusmodi negotia, & multorum occupationes indulgentes, peccati quidem periculum ab ea præscriptione removendum duximus. De iis omnibus excepti Romanum Breviarium recitant, nulla est difficultas, quod a culpa exempti sint, præfata officia in choro omittentes. Secus vero dicendum de iis qui aliam peculiarem ritum sequuntur, & qui vi propriarum constitutionum, aut vi consuetudinis eisdem officia recitare tenentur. Idque colligitur ex ipsa Bulla eiusdem Pontificis, ut patet ex sequentibus verbis. *Hoc autem concedimus sine præiudicio sanctæ consuetudinis illarum Ecclesiarum in quibus officium parvum B. Mariæ Virginis in choro dicit consueverat; ita ut in prædictis Ecclesiis servetur ipsa laudabilis, & sancta consuetudo celebrandi non solum prædictum officium, Obligatio recitandi officium parvum B. Virginis in choro diebus specialibus, & Sanctorum festis simplicibus afficit ipsam communiatem; sed etiam lingulis privatos extra chorum: nisi sit peculiaris lex id præcipiens, ut est in Ordine Prædicatorum, in quo sub Magistro Generali Antonio Cloche declaratum fuit, omnes, &*

singulos eiusdem Ordinis Religiosos ad hoc officium recitandum teneri, etiam extra chorum. Officium vero defunctorum die secunda Novembris omnes sub gravi culpa recitare tenentur, est enim pars officii illius diei. Disputant non pauci committere ne unum, aut duplex peccatum qui tali die utrumque officium omittent. Si officium defunctorum pars est officii maioris, unum est peccatum; si duo sunt officia, duplex peccatum. Verum disputatio levioris momenti est. Qui enim utrumque officium omittit officium, gravius peccatum committit, & tenetur utrumque omissionem in confessione manifestare, & de utraque omissione penitere.

XXII. Quæst. XV. *Licitum ne est recitare officium, seu matutinum defunctorum die festo omnium Sanctorum post vesperas?* Resp. Negativa sententia vera est, quia sic Rubricæ præscribitur, & decreta Sac. Cong. *Rit. die 1. Septemb. 1607. & 22. Januarii 1701. in una Cameralensium Aulæ Corona,* ut refert P. Merati in *adit. ad Gravati. T. II. ind. 2. n. 270.* Si alicubi oppositum obtineret mos, tollendus omnino esset, apte contrarius est Rubricæ, & decretis Cong. Sac. Rit. nisi propter populæ consensum id fieret. Officium divinum venustius diei recitari die precedenti potest post Vesperas, quia Rubricæ id concedunt. Ad eadem Rubricæ præscribitur matutinum defunctorum recitandum in choro esse die ipsa communitatis mortuorum. Plures asserunt congruentis rationes possent; sed his omnibus præstant Rubricæ, & laudata decreta. Quomodo in Ecclesiis cathedralibus, præsentē Episcopo, recitari valeat officium illud post Vesperas, vide eundem P. Merati *loc. cit.*

XXIII. Quæst. XVI. *Litanis, quæ die S. Marci, & tribus diebus ante Ascensionem celebrantur, debent ne recitari ab iis qui extra eorum officium performant?* Resp. Qui ritum Romanum sequuntur, ad eas recitandas tenentur, tamquam divini officii partem, ut præscriptum est in Rubricis Romani Breviarium feria secunda post quintam dominicam Paschæ, ubi dicitur: *Hoc sicutum qui non intersunt processionibus Rogationum, dicant litanias immediate post laudes, cum suis precibus, & orationibus, sine plalmis penitentibus.* Idem præscribitur in die S. Marci. Hanc opinionem defendunt Suarez *Tom. II. ut probabiliora* defendunt Suarez *Tom. II. de Relig. Lib. IV. cap. XXIV. n. 7.* Bonacina *disp. 1. quest. 111. punct. 1. num. 13.* Trullenchus *Lib. I. cap. VII. dub. 13. num. 9.* Caltopalpus *Tom. II. tract. VII. disp. 11. punct. 7. num. 13.* Lezana *Tom. I. cap. XII. n. 23.* Lean-

Leander *disp. xlii. q. xxxii.* Salmanticensis *tract. xvi. cap. 1. punct. 3. n. 23.* Quidquid in opusculo de more dicant Diana, Antonius a Spiritu sancto, & alii.

XXIV. *Quest. XVII. Satisfactio non sua obligatio qui in choro recitantes partem suam, non attendunt ad partem que ab altero choro recitatur?* Resp. Negat communis, & vera sententia. Quia quippe integrum officium recitare tenetur. Qui autem mediam officii partem nec pronuntiat, nec audit, nullo modo recitat: ergo non satisfacit. Auditio enim supplet pronuntiationem. Quapropter qui additionem negligit, nullo modo alteram officii partem suam facit, uti faceret, si illam audiret. Quid si altera pars chori non ita clare, & expedit recitet, ut valeat audiri; quamvis qui ex opposita parte recitant, intentas aures prebeant? Communiter fatentur fere omnes, quod si una pars ea omnia adhibeat que ad attentam auditionem requiruntur, audiatque saltem consule, & indistincte alteram partem, satisfaciat precepto. Si vero nec in consilio, prestita additione, percipere quis valeat alterius partis recitationem, adhuc ipsum satisfacere, ut quod probabilis existimant Salmanticensis *tract. xvi. cap. 1. punct. 3. n. 24.* laudantque pro hac opinione Martinum a S. Joseph *Lib. II. tract. IV. de orat. n. 14. Sa verb.* Hor. canon. *num. q. Trullenchum, & Dianam, atque Palgnum.* Quoniam, inquit, si facit id quod potest, nec ad amplius debet altrungi; cum precepta Ecclesie benigne interpretari debeamus. Tum quia hic in choro assidit, & quod ipse enuntiat, aliis communicat. Chorus quippe mysticum corpus est, se omnibus membris communicans; alique satis supplet quod ipse audire nequit.

XXV. Contraria mihi probatur sententia, quam defendunt Reginaldus *Lib. IV. cap. x. n. 87.* Bonacina *disp. 1. q. 111. punct. 2. §. 1. n. 20.* Concedimus chorum esse corpus mysticum, quod se omnibus communicat. At hæc ratio destruit, non firmiter ad veriorum sententiam. Siquidem quoties corpus istud ita in duas sectam est partes, ut una cum altera non communicat, iam amittit corporis mystici privilegium. Porro, dum una pars nullo modo alteram audit, quantumvis attentas præbeant aures, nulla tunc unio corporis, nulla communicatio reperitur. Pro certo ponunt ad veritari, te non audire nec in consilio, ut ipsi loquantur, alteram partem: ergo fateantur oportet nullam hic intervenire mutuam communicationem, formaque mystici corporis

interire. Surdus cum socio recitans non satisfacit, ut fatetur adversarij: ergo nec in casu nostro. Respondent laudati Salmanticensis, disparere esse rationem, eo quod hic non reperitur corpus mysticum. Sed quærimus, cur surdus non efficiat corpus mysticum cum socio? Nam certum est duos, aut plures extra chorum recitantes divinum officium corpus mysticum constituere, & alternatim audiendo, & recitando, non levis ac in choro, satisfacere precepto recitationis. Quid est ergo quod surdus non satisfacit? Non lane ob aliam rationem, nisi quod ille cum aliis non communicat. Ergo eadem ratione, si una chori pars nec in consilio alteram, quacumque adhibita diligentia, audiat, non efficiat cum illa unum corpus mysticum, nec mutuam communicationem constituit. Quid, si utraque pars ita celeri, ac præcipiti pronuntiatione divinas perolveret laudes, ut neutra videlicet intelligeretur? Quod non raro in quibusdam laxioris disciplinae Ecclesiis contingere experientia testatur. Certum est hoc in casu non impleri preceptum: quia nulla pars proprium munus implet, ut patet ex iis que dicta sunt.

XXVI. *Quest. XVIII. Tenetur ne recitantes ex una chori parte ita clare, & distincte recitare suos versiculos, ut ab altera chori parte audiri possint?* Resp. Adfirmat Salmanticensis *tract. xvi. cap. 1. punct. 3. n. 25.* Trullenchus *loc. cit. dub. 16. n. 8.* Fillucius *tract. xxvi. cap. vi. n. 195.* Aragon. 2. 2. q. lxxxiii. *art. 12.* Sanchez *Tom. II. Consil. cap. 11. dub. 14. n. 2.* Suarez *Tom. II. Lib. IV. cap. xii. n. 8.* Lessius *Lib. II. cap. xxxix. dub. 33. n. 184.* Martinus a S. Joseph *Lib. II. tract. IV. de orat. n. 12.* Dominicus Sotus *Lib. X. q. v. art. 4.* Diana, & alii. Ut clarior habeatur quaestio decisio, distinguendum est. Si una integra pars adeo submissa voce recitaret, ut ab altera parte audiri nequiret; certum est, ut iam diximus, tunc non impleri preceptum. Si autem pars hæc absolute ita clare enuntiat suos versus, ut altera audire illos possit, satisfaciunt precepto non modo illi qui ita clara, & alta voce enuntiant, ut ab altera audiri parte valeant; verum etiam hi qui submissiore recitant voce, dummodo tamen clare, & distincte pronuntient suos versus. Tunc valet ratio petita a corporis influxu in membra. Quippe membra validiora debiliorum partium suppleunt vices. Nec enim necesse est ut lingui unus partes recitantes ab altera parte audiantur. Quin hoc evenire nequit. Voces enim fortiores, sonumque altiore emittentes opprimunt graciliores alias, lentioresque. Satis itaque

que est ad preceptum ab utraque parte, & a singulis utriusque partis Religiosis implendum, si per mutuo se se audiant, atque percipiant: quamvis non singuli singulos intelligant, audiantque.

CAPUT VI.

De forma, seu ritu Breviarii, quem servare tenentur ut qui divino persolvendo officio adstricti sunt.

I. Omnes tum seculares, tum regulares Ecclesiastici ad formam Breviarii Romani iussu sanctissimi Pontificis Pii V. editi persolvere divinas laudes tenentur, his dumtaxat exceptis qui peculiari privilegio fruuntur. Plures sunt Ecclesie, ut Mediolanensis, Samburensis, Leodicensis, alique quæ aliam a Romano ritum in persolvendis horis canonicis sequuntur. Religiones quoque nonnullæ, ut Benedictina, & Dominicana, quæ proprium Breviarium habent, & quæ a ducentis annis ante sanctum Pium V. illud peculiare habebant, retinere, propriumque ritum persequi possunt ex Pontificum concessione.

II. *Quest. I. Peccant ut lethaliter qui alium ritum alio qui in propriis Ecclesiis receptus est, & ab alio ritum, in persolvendis canonicis horis sequuntur?* Resp. Negat Medina in *Summa, Confess. Lib. I. cap. xiv. §. 11.* Caramuel in *Reg. S. Bened. disp. cix. n. 194.* & pro una aut altera vice subscribitur Valquez de *Benef. cap. xv. §. 1. art. 2. dub. 1. n. 57.* Reginaldus *Lib. XIX. n. 171.* Antonius a Spiritu sancto *disp. vi. tract. xlii. n. 1609.* Verum hæc opinio nihil habet probabilittatis: quoniam conceptis verbis sanctus Pius V. inbet ut horæ canonicæ iuxta formulam Breviarii a se editi ab omnibus recitentur. *Statuimus quocumque qui tenentur ad horas canonicas, teneri ad dicendum ex præscripto huius Breviarii; & neminem ex his, nisi hæc sola formula, satisfacere posse.* Clariora sunt hæc, quam explicatione indigeant. Igitur qui profitentur ritum Romanum, peccant mortaliter, si horas recitent iuxta alteram Breviarii formam.

III. *Quest. II. Cavens Breviario Romano, & præmanibus habens Dominicicum, Ambrosianum, Benedictinum, aut aliud, tenetur ne illud recitare?* Resp. Negat Salmanticensis *tract. xvi. cap. 1. punct. 4. n. 28.* Quoniam, inquit, unum & indivisibile preceptum datur & de recitatione, & de forma recitationis. Alias, si duplex esset preceptum, duplex committeretur peccatum in confessione exprimendum; quod nemo dixerit. Verum contra-

ria opinio probabilior est; immo sola, ut ego arbitror, probabilis. Duo quippe precepta sunt, alterum iubens recitare divinas laudes, quod commune, & universale est; alterum quod præscribit formulam ad cuius præscriptum recitari debent. Primum, quod horas recitentur, præscriptum est; alterum accessorium, quod ad modum respicit. Porro quando utrumque impleri nequit, unum implendum est. Hæc doctrina iam ab Ecclesia definita est, ut infra patebit in explicatione 54. propositionis ab Innocentio XI. damnatæ. Sed admittamus hypothetice PP. Salmanticensium, unicum nempe esse preceptum; quemadmodum unicum est preceptum iubens recitationem integram totius officii divini. Et tamen, quia in divino officio materia præcepta dividua est, qui non potest unam, tenetur alteram recitare partem. Pari ergo ratione, quamvis esset unum preceptum individuum in se, iubens & recitationem, & formam recitandi; quia tamen duo hæc separari possunt, consequitur implendum esse unum, quando nequeunt ambobus. Neque obstat quod addunt præfati Salmanticensis, videlicet S. Pium V. afferere neminem illorum qui Romano ritui sunt addicti, precepto recitandi officium nisi hæc forma satisfacere posse. Quoniam ubi sensus est, neminem satisfacere posse integre, & perfecte, nisi qui iuxta præscriptam formulam recitaverit. Nemo satisfacit precepto recitandi horas canonicas qui, perlocutus Matutinis, & Laudibus, omittit alias horas. Hæc propositio penes omnes vera est. Ergo qui ex necessitate omittit cogit alias horas, potest vero Matutinum cum Laudibus recitare, ad hoc non tenetur? Qui hoc assereret, incidere in propositionem damnatam. Dicendum ergo, prævalere preceptum recitandi absolute officium alteri precepto illud recitandi iuxta hæc, aut illam formulam. Et si præscripta fuit propositio que asserbat, non teneri ad minorem partem eum qui non potest maiorem implere, quia maior pars trahit ad se minorem; potiori iure damnanda, seu damnata videtur hæc, que a maiori, immo ab integra re substantia servanda existimere com qui præfatam officii substantiam, ponendi modum qui præfatam officii substantiam. Oppositio Salmanticensium fatilis est, & vana.

IV. *Quest. III. Religiones, seu Ecclesie, quæ proprium Breviarium habent, possunt ne acceptare Romanum; aut, si hoc non acceptent, tenentur ne uti proprio, excluso quocumque alio?* Resp. Religiones, ut Benedictina, Dominicana, & alie Ecclesie, quæ a ducentis annis elapsis ante

ante Breviarium iussu Pii V. editum, proprium ritum habeant, propriamque formam recitandi divinas laudes, nempe differentem, persisterent in sua valent concludendo. Huic etiam renuntiare possant ex Capitulo consensu, & Romano Breviarium acceptare. Hoc semel acceptato, nequeunt proprium antiquum retinere. Quia, postquam privilegium renuntiatum est, aut interrupta consuetudo, lex universalis urget. Neque in hoc diffidium est inter Doctores.

V. Secunda quaestio proposita pars disputationis obnoxia est. Nam Salmanticenses tract. xvi. cap. 1. punct. 4. nu. 26. contendunt, Regulares privatos, puta Benedictinos, Dominicanos, aliosque sine Regulares, sive Ecclesiasticos, quorum Religiones, seu Ecclesiae proprium Breviarium habent, posse, dum privatum officium recitant, uti aut proprio, aut Romano Breviario. Ratio est, quia nullum us precipit ut in privata recitatione quis se conformet ad Ecclesiam, privatam potius quam ad universalem, seu Romanam. Tum quod S. Pius V. licet precipiat non esse in communi immutandum ritum illarum Ecclesiarum quae a duobus integris saeculis eodem utebantur, absque vel Episcopi, vel Capituli consensu; nihil tamen de recitatione privata decernit. Sententiam hanc defendunt, praeter Salmanticenses laudatos, Leander tract. viii. disp. 111. q. vi. Antonius a Spiritu sancto tract. 111. disp. vi. n. 1608. & alii plures, quos citant praefati Salmanticenses, & Leander.

VI. Opposita opinio probabilior est. Siquidem, si per adversarios ipsos S. Pius V. vetuit ne immutatio fieret absolute, & in communi abique maioris Capituli partis consensu; qua ratione dici potest eundem Pontificem cuique privatorem facultatem reliquisse pro arbitrio immutandi propriae Ecclesiae ritum in privata celebratione? Quin, si per ipsos nihil Pontifex summus hic decrevit, Leander tract. viii. disp. 111. q. vi. Antonius a Spiritu sancto tract. 111. disp. vi. n. 1608. & alii plures, quos citant praefati Salmanticenses, & Leander.

IV. cap. xxiii. n. 2. & q. Navarrus de ord. cap. xix. n. 211. Bonacina Disp. 1. q. 111. punct. 1. n. 3. Bellarminus de bonis operibus Lib. 1. cap. xviii. Garcias de Benef. part. 3. cap. 1. n. 155. Valentia Tom. III. disp. vi. q. 11. punct. 1. §. 3. Azorius Tom. I. Lib. X. cap. xi. q. 1. Caltopalans disp. 11. punct. 2. n. 4. Trullenchus Lib. 1. cap. vii. dub. 14. n. 3. Pellicarius tract. v. cap. viii. sec. 2. q. ix. Barbosa in collectan. Tom. I. Lib. III. tit. 41. cap. 1. & plures alii. Refert Garcias declarationem Congregationis Concilii, qua precipitur singulos privilegiatos iuxta propriae Ecclesiae ritum recitare divinum officium. Et sane magnam praefert deformitatem, si in cuiusque privati arbitrio reposuim eliet proprium ritum immutare.

VII. Quaest. IV. An Religiosi proprium Breviarium habentes, dum Romae degunt, possint Romano uti Breviario? Resp. Negat communis opinio, eo quod Religiones privilegiate, ut Benedictina, Dominicana, & aliae, lege sanctum habent proprium ritum: quae lex personam, non locum afficit. Ergo ubicumque Religiosus fuerit, proprium servare ritum astringitur.

VIII. Quaest. V. Religiosus Benedictinus transiens per Monasteria Dominicanorum, aut contra, potest ne uti Breviario illius Conventus per quod transiit, si ibi aliquot dies commoretur? Resp. Adfirmat Leander, & Palans, eo quod tunc Religiosus subiectus est illi Monasterio, effectusque illius pars. Verum haec ratio nulla est. Hinc enim consequeretur Dominicani tempore posse in omnibus vivere more Benedictinorum, & e contrario, Subiectus ut illi Monasterio in rebus adiaphoris; ceterum in iis quae proprium ritum, aut leges praestant, eandem servare tenetur. Si existens Romae Dominicanus, aut Cisterciensis non potest uti Romano Breviario, ut fatentur Palans, & Leander; qua ratione Breviarium alterius Religiosis adhibere poterit, necessitate sublata? Sane Dominicanus post sum proprium, ritum Romanum sequi tetetur, prout nonnulla statuta declarant iubentia ut in iis quae deficient in nostro ritum, aut dubia sunt, Romanum sequamur.

IX. Quaest. VI. Religiosus factus Episcopus tenetur ne, relicto suo religioso Breviario, seu Diocesis Breviario recitare? Resp. Adfirmat communis opinio: quia per assumptionem ad Episcopatum abolivitur debito sui ritus persequendi: debet enim tenere Ecclesiam sibi commissam iuxta ritum, moreque eiusdem: debet praefate Clero ve-

luti caput. Caput autem membri accommodari debet, quemadmodum membra capiti. Hanc docent Azorius Tom. I. Lib. XII. cap. vii. q. iv. Sanchez Lib. VI. sum. cap. vi. n. 25. Pellicarius tract. v. cap. viii. sect. 1. q. viii. num. 21. Leander disp. 111. q. xiii. Salmanticenses tract. xvi. cap. 1. punct. 4. n. 29. & alii communiter.

X. Quaest. VII. Qui habet duo beneficia in diversis Ecclesiis, quae diversis utuntur Breviariis, debet ne recitare divinas laudes iuxta ritum illius Ecclesiae in qua residet? Resp. Negat Sylvester verb. Hor. quaest. 1. Reginaldus Lib. XVIII. num. 169. & alii. Adfirmant Suarez Lib. V. cap. xxiii. n. 8. Villucius tract. xiii. cap. vii. q. 1. num. 221. Bonacina disp. 1. de Horis q. 111. punct. 1. n. 9. Leander disp. 111. q. xiv. & alii plures. D. Thomas variat hanc quaestionem quodlib. 1. art. 13. & plures hanc distinctionibus adhibitis perspicue eam resolvit his verbis. Dicendum, quod supposito quod aliquis licite sit praebendatus in duabus Ecclesiis, scilicet ex dispensatione, considerandum est, quod ille qui in aliqua Ecclesia praebendam accipit, duobus obligatur, scilicet Deo, ut ei debitas laudes exsolvat pro eius beneficiis, & Ecclesiae, de qua accipit sumptus. Et ideo hoc debet observari in Praebendam acceptam, & subiacent dispensationi quod debet Ecclesiae, debet exsolvere, secundum quod statutum est, vel per se ipsum, si sit praebenda quae requirit residendum: vel per vicarium, si hoc sufficit, secundum Ecclesiae statutum ac consuetudinem. Sed debet in quod debet Deo, per se ipsum debet exsolvere. Non refert autem quantum ad Deum, quibus psalmis, & hymnis Deum laudet; ut puta utrum dicat in Vespers Dixit Dominus, vel Laudate pueri Dominum, nisi quantum ad hoc quod debet sequi maiorem traditionem: & quia laudes debet quasi suo homo, sufficit quod semel officium dicat secundum consuetudinem alicuius Ecclesiarum quarum est Canonicus. Sed de electione officii ratiabiliter videtur quod debet dicere officium illius Ecclesiae in qua maiorem gradum habet; puta si in una sit Decanus, & in alia simplex Canonicus, debet dicere officium illius Ecclesiae in qua est Decanus. Quod si in utraque Ecclesia fuerit simplex Canonicus, debet dicere officium dignioris Ecclesiae; quamvis forte in minori Ecclesia habeat opulentiora praebentia: quia temporalia nullius momenti sunt spiritalibus comparata. Si vero ambo Ecclesiae sunt aequalis dignitatis, potest eligere quodcumque officium voluerit, si fuerit ab utraque Ecclesia abfens; si autem fuerit in aliqua

earum praesens, debet se conformare illis cum quibus conversatur. Adeo pericula sunt haec omnia, ut nec verbum adhibere liceat.

XI. Quaest. VIII. Scholares qui commorantur in aliqua universitate studiorum gratia, debent illius, aut propriae diocesis Breviario recitare? Resp. Probabilior mihi opinio est eos posse sequi ritum illius diocesis in qua commorantur, relicto ritum illius alterius diocesis in qua habent fixum domicilium. Sic docent Suarez Lib. V. cap. xxiii. n. 7. Laymanus Lib. IV. tract. 1. cap. v. n. 3. Non nego tamen eos retinere etiam post iuxta propriae diocesis ritum, si velint, in privata recitatione. Verum, si ritus absolute idem sit, puta Romanus, & diversitas tantum in quibusdam feris, aut festis, rationabilis videtur ut illi diocesi se accommodent in qua degunt diuturniori tempore.

XII. Quaest. IX. Potest ne quis recitare officium ante tempus, aut saltem brevius cum socio habente privilegium hoc agendi? Resp. Adfirmat Trullenchus Lib. I. cap. vii. dub. 14. num. 7. Rodriguez Tom. IV. cap. xviii. num. 10. Leander disp. 111. q. xvi. Henricus Lib. VIII. cap. xxi. n. 4. Quia, inquit, privilegium concessum viro extenditur ad uxorem: ergo & privilegium recitandi Breviarium ante tempus, vel brevius extenditur ad socium. Quae ratio nulla est. In coniugio vir, & uxor una persona reputantur: quare privilegium recipiendi benedictionem nuptialem tempore venito concessum viro, concessum intelligitur & sponse. Verum hoc perperam adducitur ad inferendam extensionem privilegii recitandi Breviarii ad socios, in privilegio minime expressis. Quia habens privilegium, socio, ut supponimus, non indiget. Quae ergo potestate valet assumere socium, ut tali fruatur privilegio? Si unum assumere potest, cur non duos? Et si duos, cur non viginti?

XIII. Quaest. X. Clericus qui nulli Ecclesiae additus est, sed ratione patrimonii sacris omnibus initiatus est, valet ne ad libitum eligere Breviarium diversum a Romano? Resp. Adfirmat Sylvester verb. Hor. q. 1. dicto 4. ubi citat Directorium, Tabienus q. x. Angles verb. Hora n. 12. His temporibus opinio haec probabilis non est ob praecipuum latum a S. Pio V. in principio Breviarii Romani praefixum, quo omnibus praecipitur ut iuxta formulam, & eisdem Romani Breviarii ritum horas canonicas recitent, nisi peculiari privilegio gaudeant. Sic docent Azorius Lib. X. cap. xi. quaest. 1. Suarez Lib. IV.

II. cap. xxviii. num. 4. Lessus Lib. II. cap. xxxvii. n. 75. Palaut disp. III. puncti. 2. n. 1. Bonac. disp. II. q. III. puncti. 2. n. 4. Leander disp. III. quæst. xvii.

XIV. Quæst. XI. Valet ne Episcopus cum Clericis sacris ordinibus initiatis dispensare, ut omnino Brevario proprio iuxta aliam recitent? Resp. Negant Sanchez Lib. VII. cap. cxxvii. Navarrus cap. Quando cap. xi. n. 27. Ratio evidens est: quia licet ante Constitutionem S. Pii V. possent Episcopi proprias mutare leges (ipsi namque formam Brevarii recitandi præscribebant) post publicatam tamen dictam Constitutionem facultate minime potuerunt dispensandi a precepto inhærendi ritui Romano. Sententiam hanc absolute acceptam nemo negare iure valet. Suarez Lib. IV. cap. xi. §. cap. xxiii. n. 27. Navarrus, Bonacina, Fillucius, Leander, & alii dicunt posse semel, vel bis Episcopum cum Clerico subdito dispensare, legitima occurrente causa. Quod valet superior, quemadmodum in ceteris legibus, ita & in hac in calu aliquo urgenti dispensare cum subditis suis, nemo est qui inficias ire auit. Verum vix occurrere casus potest in quo Episcopus, five Prelatus possit cum suis subditis dispensare, ut iuxta alterius Brevarii ritum divinas laudes celebrent. Si autem accideret, dispensare posset.

XV. Quæst. XII. Peccatum ne est quidquam addere, vel demere ex Brevario Romano? Resp. Communis sententia est, peccatum mortale esse quidquam perpetuo duraturum, quamvis in se leve, addere, aut demerere Romano Brevario. Quia licet res addita minima in se sit, gravis tamen evadit tum ob usurpationem jurisdictionem, tum ob confusionem que in ecclesiastico ritu introducitur. Sic docent Suarez Lib. VII. cap. xlii. n. 15. Caltopalans disp. III. puncti. 2. n. 15. Tamburinus Lib. II. in Decal. cap. v. §. 2. num. 7. Leander disp. III. quæst. xxviii. & alii.

XVI. Quæst. XIII. Qui officium divinum recitent, vel additione alicuius vestabilis partis, satisfacere ne præcepto? Resp. Negant aliqui, adfirmant plures. Sed distinctio adiecta paucis complectenda res est. Si quis integrum officium iuxta Brevarii formam recitaret, proculdubio satisfaceret præcepto, etiam si postea ex arbitrio alia adderet. Si vero ita aliqua adderet, ut permutteret formam præscriptam, tunc peccaret advertis præceptum. Verum vix hoc accidit: ideo non est diutius in eo immorandum. Hæc eadem ratione peccaret ille qui ex arbitrio, omnimodis conditionibus designatis in Brevario pro hac die,

substitueret alias eiusdem Brevarii, vel alias non approbatas.

XVII. Quæst. XIV. Peccare ne qui horas canonicas in Ecclesia latina in eorum lingua greca, hebraea, aut vernacula persolvere? Resp. Adfirmant communiter omnes: quia hoc esset expresse contra Bullam Pii V. præscribedi ritum iuxta quem recitandum officium est. Negant vero Bonacina, Escobarus, & alii, si sermo sit de recitatione privata lingua vernacula, puta italica, aut gallica. Verum hæc opinio communiter reprobat. Quia Constitutio Pii V. attingit omnes ad persolvendas horas canonicas, privilegiatis exceptis, iuxta Brevarii Romani formulam, five in publico, five in privato illæ recitentur. Ideo qui vernacula lingua recitaret officium divinum, mutaret in re grati ritum Ecclesie. Quin Tridentinum expresse vetat celebrationem Missæ in lingua vernacula, Bibliumque in eiusmodi lingua impressionem. Quidam vero contendunt, ut Bonacina, Diana, Tamburinus, & alii, non peccare graviter Ecclesiasticum latinum qui in privata recitatione uteretur lingua greca, vel hebraea. Verum hæc quoque opinio improbat communiter a Theologis. Siquidem qui ex latinis abique iusta causa, omnia latina lingua, uteretur greca, vel hebraea, contemneret res ipsa Ecclesie Romanæ ritum, Bullamque prædictam parvi penderet. Et cum hæc mutatio gravis sit, gravem quoque includit culpam. Quemadmodum enim gravem perpetraret culpam qui in Missa celebranda ritum mutaret pro arbitrio, aut alterius coloris vestes adhibendo, aut ordinem præscriptum a Bubicis pervertendo; ita graviter delinqueret qui in recitandis horis canonicis diverso a præscripto, & communi uteretur idiomate. Hæcque sententia communior, & probabilior est, quando mutatio fit abique legitima causa. Si enim gravis, & urgens ratio contingeret mutationis peragenda, nulla tunc culpa foret.

CAPUT VII.

De illis qui privatim canonicas recitare horas tenentur.

Tria sunt personarum genera quæ ad pensum divini officii solvendum tenentur, nimirum Clerici in sacris constituti, Religiosi, & Beneficarii. Convenit penes omnes obligationem illam gravem esse. Origo unde est, tum docet, non est apud omnes eadem. Non aliqui illam accessunt ex cap. 1. §. cap. Doctores de celebr. Miss. cap. Si quis Presbyter,

disp. xci. Alii eam reputant ex perveretia consuetudine, & ex ipsa status natura. Siquidem Clerici, in sacris constituti, Religiosique omnes Deo devoti sunt in hunc sane finem ut debitas laudes Deo fundant. Licet omnes Deo debitas pangeret, præceque, & supplicationes porrigere debeant; tamen Religiosi Deo consecrati iudiciori vinculo ad tale munus devincuntur. Porro quocumque ex capite, five ex antiqua consuetudine, five ex iure proficiatur obligatio isthæc; id certum est quod gravissimæ, & quod qui illam violat, letale peccatum perpetrat. Porro, ut sigillatim, clariorque difficultates que occurrere possunt, resolvantur, in plures paragraphos disputationem tribuo.

§. I.

De obligatione Clericorum ad canonicas horas recitandas.

I. Quæst. I. Clerici in minoribus constituti ordinibus tenentur ne horas canonicas, vel aliquam præcem recitare? Resp. Quamvis fuerint olim aliqui qui Clericum quemque, five in minoribus, five in maioribus constitutum, obligationi præfatæ subiecerint; omnes tamen in præsens ad unum Theologi, Canonistæque Clericos nondum sacris initiatis ab hoc onere eximunt. Paludanus in IV. disp. xv. q. v. Turcicremata in cap. Qui autem disp. xix. Sylvester verb. Hora q. 11. Navarrus, cap. vii. de horis num. 13. sustinent hos minores Clericos teneri ad aliquas preces pro arbitrio eligendas, sunt enim divini culti deputati: nonnullas etiam interdum Ecclesie elemosinas a populo obtinere percipiunt. Igitur aliquas pro populo preces fundere Deo tenentur. Alii contendunt, eiusmodi minores Clericos vi consuetudinis ad officium B. Virginis attingi, aut septem psalmos penitentiales, aut graduales. Veram communis opinio docet, liberos omnino esse præfatos Clericos a debito quarumcumque divinarum præcem: nec enim aus de lege, aut de consuetudine, que talem contraria obtinet, constat; immo contraria obtinet. Excipe aliquam Ecclesiam que penitentiæ onus contrarium habere ob elemosinas perceptas attingendi suos Clericos ad officium B. Virginis, vel psalmos penitentiales, aut graduales recitandos.

II. Quæst. II. Preest ne Episcopus Clericos præfatos stringere ut singulis diebus aliquas preces recitent? Resp. Adfirmat Bonacina disp. I. q. 11. puncti. 3. de Horis canon. Eo quod

Clerici isti jurisdictioni Episcopi subiecti sunt. Sed contrariam sententiam docet Dominicus Sotus Lib. X. de iust. q. v. art. 3. Azorius Lib. X. cap. v. q. iv. art. 3. Sa. verb. Hora n. 5. Lessus Lib. II. cap. xxxviii. disp. 8. n. 46. Fillucius tract. xxlii. cap. 5. n. 128. Laymannus Lib. IV. tract. i. cap. v. Valquez de Beneficis cap. iv. §. 1. dub. 2. n. 6. Sanchez Lib. VII. Consil. cap. 11. dub. 2. n. 6. Leander disp. III. §. 2. q. xi. Suarez Lib. IV. cap. xvii. n. 15. & communiter alii. Quoniam Clerici subiecti sunt Episcopo in iis que præter statum spectant; secus in iis que sunt proprii status conditionem. Regularis subiectus est Prælati in iis que Regula propria, aut constitutionis præscribit. Nec propterea in potestate Prælati est aliquid præcipere quod sit supra, aut præter Regulam, exceptis quibusdam eventibus qui interdum contingere possunt. Cum itaque nec lege, nec consuetudine atterriti sint eiusmodi Clerici recitare five officium B. Virginis, five psalmos, five quascumque alias preces, neque Episcopos tali statui hoc onus assignare. Dum vero Episcopus his Clericis in illorum ordinatione psalmos, alicuique preces iniungit, non videtur velles eos sub gravi culpa obligare, ut sentiant Sotus, Valentia, Prado, Ioannes a S. Thoma, alique.

III. Quæst. III. Omnes Clerici sacris initiati tenentur solvere pensum divini officii? Resp. Quamvis olim aliqui id negaverint respectu Clerici non additi alicui Ecclesie, in præsens tamen omnes ad unum Theologi adfirmant, Clericos quoque, five titulo paritatis, five titulo Ecclesie ordinatorum, oneri recitandi horas canonicas obnoxios esse: solumque distindit est, quo iure ad id tenentur, ut iam indicatum supra est. Versimilior est, Presbyteros iure canonico attingi, ut colligitur ex cap. Presbyter disp. xci. §. cap. 1. de celeb. Miss. Diaconos vero, & Subdiaconos probabiliter est attingi vi generalis, & personis consuetudinis. Disputant nonnulli, utrum foret hæc oneri subiectus qui ante usum rationis sacris initiatus esset, & probabilior sententia negat esse ordinatum teneri; sententiæ nec voto castitatis talis Clericus subiectus esset. Hæc quippe, & similia onera imponi nequeunt abique libera electione illius qui exacti eadem debet. Teneatur vero qui usum rationis prædicit libere ordinaretur ante pubertatem: quia tunc omnia concurrenter que necessaria sunt ad contrahendam hæc obligatio nem.

IV. Quæst. IV. Qui per metum iniuste incussum suscepit sacras ordines, tenentur ne canonicas horas recitare? Resp. Negat Azorius

San.